

1. פרופ' צבי טריגר
2. פרופ' סילביה פוגל ביז'אוי
3. ד"ר שרון שקרג'י

על ידי ב"כ עוה"ד אבישג עוזרד ועו"ד שי זילברברג
טלפון: 03-5318895; פקס: 03-7360499

העותרים

נגד

1. מנהל בתי המשפט
2. שר המשפטים

על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים
טלפון: 073-3925345; פקס: 02-6467011

המשיבים

תגובה מקדמית לעתירה

בהתאם להחלטת כבי' השופט קרא מיום 2.4.20 ולארכות שניתנו, מתכבדים המשיבים להגיש את תגובתם המקדמית לעתירה.

1. העותרים, חוקרים באקדמיה בתחום דיני המשפחה, מבקשים לעיין בתיקי בתי המשפט לענייני משפחה, לצורך ביצוע שני מחקרים: האחד, זה של העותרים 1-2, קשור לחזקת הגיל הרך; השני, זה של העותרת 3, משלב בין תחום דיני המשפחה לתחום המשפט הבינלאומי הפרטי. עוד יצוין, כי בעוד שהעותרים 1-2 מבקשים לעיין בפסקי דין בלבד, העותרת 3 מבקשת לעיין גם בכתבי טענות וחוות דעת לענין הדין הזר שבהם עלתה זיקה למשפט הבינלאומי הפרטי.

בקשתם של העותרים לקבל היתר כללי לעיין בתיקים כאמור לפי תקנה 5 לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), תשס"ג-2003 (להלן: **תקנות העיון**), נדחתה על-ידי המשיב 1, מהטעם, בתמצית, שמדובר בהליכים שהתנהלו בדלתיים סגורות ובשים לב לפוטנציאל הפגיעה האפשרית בזכויות בעלי הדין שטמון במתן היתר עיון כללי.

2. העותרים מבקשים להורות על ביטול החלטת המשיב 1. כן מבקשים הם להורות על ביטולו של סעיף 12 ל"נוהל היתר כללי לעיון בתיקי בית המשפט", המסדיר הוראות להפעלת סמכות מנהל בתי המשפט להעניק היתר כללי לעיון, כמו גם את מדיניות של מנהל בתי המשפט שלא להעניק היתרים כלליים לעיון לצורך מחקר אקדמי בתיקים אשר נדונו בדלתיים סגורות ובתיקים שהוטל איסור על פרסומם (להלן גם – **תיקים חסויים**). לגישת העותרים מדיניות המשיב 1 מבוססת על פרשנות שגויה של תקנות העיון.

3. בפתח הדברים ייאמר בתמצית, כי לאחר שהנושא נבחן על ידי כלל הגורמים הרלוונטיים, עמדתם העדכנית של המשיבים היא כדלקמן –

המשיבים אינם חולקים על כך כי קיומו של מחקר אקדמי בתחום דיני המשפחה הוא בעל חשיבות רבה, וכן כי בקשתם של העותרים לעיין בחומר רלוונטי מתיישבת, על פני הדברים, עם הרצון להוסיף ולפתח את השיח המשפטי בישראל ועם אינטרסים לגיטימיים של העותרים כחוקרים באקדמיה.

עם זאת, עת עסקינן בנושא המורכב והרגיש של תיקי בתי המשפט לענייני משפחה וסוגיות ההגנה על הפרטיות שכרוכות בו, הסמכות לתת היתר עיון בתיקים דורשת בחינה פרטנית ביחס לכל תיק ותיק ושל מכלול השיקולים שעל הפרק, ובתוך כך את החומר המסוים המבוקש ואת האופן שבו ניתן (אם בכלל) להעביר את החומר לעיון, לרבות אפשרות למחוק פרטים שונים. זאת, כמובן, במטרה למנוע פגיעה שלא כדן בזכויותיהם של בעלי הדין וצדדי ג'.

4. עמדת המשיבים היא אפוא כי דין העתירה, אשר במסגרתה מתבקש בית המשפט הנכבד לקבוע שניתן לתת היתר כללי לעיון גורף בפסקי דין ואף בכתבי טענות מתחום המשפחה, להידחות. עם זאת, נוכח הכרת המשיבים בחשיבות קיומו של מחקר אקדמי, יציעו המשיבים בהמשך תגובה זו, צעדים מעשיים שתכליתם לשפר בראייה צופה פני עתיד את נגישותם של משפטנים בכלל וחוקרי אקדמיה בפרט לפסקי דין מתחום דיני המשפחה, ואף להציע מענה, בנסיבות העניין ואילווציו, לעותרים הקונקרטיים.

נפרט להלן.

פניות העותרות ועניינן הפרטני

5. העותרים 1-2 פנו למשיב 1 ביום 2.8.18 בבקשה לקיים פגישה בנוגע לאפשרות לעיין בפסקי דין לצורך ביצוע מחקרם בנושא 'דעיכתה של חזקת הגיל הרך במשפט הישראלי'. ביום 4.10.18 השיבה הלשכה המשפטית של הנהלת בתי המשפט לעותרים כי "בהתאם למצב החוקי הקיים, תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה, התשס"ג-2003... אין סמכות ליתן היתר כללי לעיון בהליכים חסויים" (נספח 3 לעתירה).

6. ביום 20.11.18 נפגשו העותרים 1-2 עם נציגי המשיב 1, וביום 6.2.19 העבירה הלשכה המשפטית של הנהלת בתי המשפט לעותרים חוות דעת לפיה "תקנה 5 אינה מאפשרת למשיב 1 להתיר עיון בתיקים חסויים אף שלא על מנת לפרסמם", ונדרשת החלטה שיפוטית אחר בחינת הנמקה שיציג המבקש מדוע ראוי להתיר את העיון על אף שמדובר בתיק חסוי (נספחים 6 ו-7 לעתירה).

7. בהמשך לכך, ביום 17.4.19 פנו העותרים 1-2 לסגני הנשיאים לענייני משפחה בכל אחד ממחוזות השיפוט, בבקשה להתיר להם לעיין ב-40 פסקי דין מכל בית משפט במחוז. המשיבים מציינים בעתירתם כי פנייתם לא נענתה על-ידי סגני הנשיאים.

8. העותרת 3 פנתה למשיב 1 ביום 28.4.19 לצורך קבלת היתר כללי לעיון בתיקי משפחה, לשם מחקרה המבקש לברר את מקומו של המשפט הבינלאומי הפרטי בהליכי משפחה. העותרת ביקשה עיון בתיקי משפחה במחוז תל אביב, למשך תקופה של שנה. בצד פסקי הדין ביקשה גישה גם לכתבי התביעה וההגנה, ולחוות דעת לדין הזר אשר הוגשו בתיקים.

9. ביום 2.5.19 השיבה הלשכה המשפטית של הנהלת בתי המשפט לעותרת 3 כי "בהתאם לתקנות, אין סמכות ליתן היתר כללי לעיון בהליכים חסויים" (נספח 11 לעתירה).

10. ביום 3.12.19 הוגשה העתירה דנן.

המסגרת הנורמטיבית

פומביות הדיון, דלתיים סגורות, איסור פרסום

11. הכלל הוא כי הליכי בית המשפט מתנהלים בפומבי. עקרון פומביות הדיון הוא עקרון יסוד בעל מעמד חוקתי על-חוקי במשפטנו. שלושה רציונלים עיקריים עומדים בבסיסו: "הרציונל הראשון הינו ההכרה בזכות הציבור לדעת, המבוססת על חופש הביטוי וחופש העיתונות ... הרציונל השני הינו תרומתה של הפומביות לשיפור איכות ההחלטה הניתנת בסיום ההליך ... וזאת בין היתר באמצעות חשיפתו של ההליך המשפטי לעיני הציבור ולשיפוטו ... הרציונל השלישי נשען על חשיבותו של עקרון זה ביצירת אמון הציבור ברשויות הציבור בכלל ובבתי המשפט בפרט, שכן הוא תורם ליצירתה של מראית פני הליך עשיית הצדק באופן המקדם אמון זה..." (בג"ץ 5917/97 האגודה לזכויות האזרח נ' שר המשפטים, פסקה 18 לפסק הדין (8.10.2009) (להלן: ענין האגודה)).

12. בדומה לעקרונות חוקתיים אחרים, אף עקרון פומביות הדיון אינו עקרון מוחלט, כי אם עקרון יחסי, אשר יש לאזנו מול זכויות ואינטרסים אחרים (בג"ץ 1435/03 פלונית נ' בית הדין למשמעת של עובדי המדינה פ"ד נח(1) 529, 533 (2003)).

13. כך, ס' 3 לחוק-יסוד: השפיטה הקובע את העיקרון החוקתי, מכיר באפשרות לפגוע בו: "בית המשפט ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק". סעיף 68(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד 1984 (להלן: חוק בתי המשפט) מוסיף וקובע כי "בית משפט ידון בפומבי", ובצד הכלל קבע המחוקק רשימת עילות לקיום הדיון בדלתיים סגורות לשם הגנת אינטרסים שפורטו בסעיף, ולמשל בטחון המדינה, הגנה על ענייניו של קטין ועוד. בתוך כך קבע המחוקק חריג לענין הליכי המשפחה העומדים במוקד דיונו. סעיף 68(ה)(1) לחוק בתי המשפט מורה, כי הכלל הוא שהליכים בענייני משפחה יידונו בדלתיים סגורות, אלא אם הורה בית המשפט לדון בפומבי:

"68. (ה) על אף הוראות סעיף 68(א) –

עניני משפחה, כמשמעותם בחוק בית המשפט לענייני משפחה, התשנ"ה-1995, למעט תובענות לפי חוק הירושה, התשכ"ה-1965, שעילתן אינה סכסוך בתוך המשפחה ותובענות לפי חוק השמות, התשט"ו-1956, ולפי חוק קביעת גיל, התשכ"ד-1963 - יידונו בדלתיים סגורות, אלא אם כן הורה בית המשפט לדון בענין, כולו או מקצתו, בפומבי;"

14. מטרת סגירת הדלתיים בסעיף זה נועדה להגן "על הפרטיות בעניינים משפחתיים אינטימיים וכן על ילדים" (רע"א 3007/03 יצחק נ' מוזס, פס' 10 לדברי הש' דורנר (30.9.02) (להלן: ענין יצחק)).

15. המחוקק הוסיף וקבע הגבלה נוספת על עקרון פומביות הדיון, בדמות איסור פרסום הדיונים שהתנהלו בדלתיים סגורות. סעיף 70(א) לחוק בתי המשפט מורה, כי "לא יפרסם אדם דבר על דיון שהתנהל בדלתיים סגורות אלא ברשות בית המשפט". בצד הוראה זו קבע המחוקק הגבלות נוספות

על פרסום מדיונים שהתקיימו בדלתיים סגורות, ובכלל זה קבע בסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט, לענייננו, כך:

"בית משפט רשאי לאסור כל פרסום בקשר לדיוני בית המשפט, במידה שהוא רואה צורך בכך לשם הגנה על בטחונו של בעל דין, עד או אדם אחר ששמו הוזכר בדיון או לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות של אחד מהם, לשם מניעת פגיעה בפרטיות של אדם בשל חשיפת מידע רפואי עליו או לשם מניעת פגיעה בפרטיותו של אדם עם מוגבלות שכלית או של אדם עם מוגבלות נפשית".

16. **אשר לפרסום פסקי דין** יודגש כאן, כי בפסק הדין בענין **יצחק** נקבע, כי אין זהות בין קיום ההליך בדלתיים סגורות לבין איסור הפרסום, וכי נוכח אינטרס הציבור בפומביות הדיון, על בית המשפט להפעיל את שיקול הדעת שניתן לו בסעיף 70(א) לחוק בתי המשפט ולבחון האם להתיר את פרסום ההליך שהתנהל בדלתיים סגורות, ולשם כך עליו לבחון אם המטרה לשמה נסגרו הדלתיים בעינה עומדת, והאם ניתן לפרסם את פסק הדין כולו או מקצתו על מנת שעקרון פומביות הדיון ייפגע במידה המזערית האפשרית:

10. הכלל הבסיסי הוא אפוא שאין פוגעים בעקרון הפומביות, לרבות בדרך של איסור פרסום, אלא על יסוד הוראה מפורשת בחוק או החלטת בית המשפט על-פי עילות מפורשות שנקבעו בחוק. גם אין זהות בין קיום ההליך בדלתיים סגורות לבין איסור הפרסום. איסור הפרסום עומד כשלעצמו, ואין הוא פועל יוצא של סגירת הדלתיים. דרושה הוראה מיוחדת כדי לאסור פרסום. ראו השופט אור בג"ץ 6005/93 עליאש נ' השופט צור [6], בעמ' 168. ואכן, **לביית המשפט ניתן שיקול-דעת בסעיף 70(א) לחוק בתי המשפט להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות. הוראה זו, המאפשרת להביא לידיעת הציבור את אשר נסתר ממנו בשל סגירת דלתיים, משקפת את האינטרס הציבורי כבד המשקל בפומביות המשפט. על בית המשפט המתבקש להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות: ראשית, לבחון אם המטרה שלשמה נסגרו הדלתיים עומדת בעינה, ושנית, להפעיל את שיקול-דעתו כך שעקרון פומביות הדיון ייפגע במידה המזערית האפשרית להשגת מטרה זו. ...**

בענייננו מטרתו של סעיף 68(ה) לחוק בתי המשפט היא להגן על הפרטיות בעניינים משפחתיים אינטימיים וכן על ילדים. ברירת המחדל נקבעה בשל עיסוקו של בית המשפט לענייני משפחה בנושאים אלה, עם זאת, לפחות בדיעבד, כאשר תוכנו של ההליך ידוע, "תיתיה הכף אל עבר פומביות הדיון" (השופט מ' חשין בע"א מרום [4], בעמ' 341), פרסום תוכן ההליך לא יאסר, וההליך יותר לפרסום כולו או מקצתו, אם אין בפרסום פגיעה בילדים או בעניינים משפחתיים אינטימיים

17. כן ראו את פסיקת בית המשפט הנכבד שניתנה בהקשר של הליכי מס, נקבע, כי עצם קיום ההליך בדלתיים סגורות אינו מחייב מסקנה כי אין לפרסם את פסק הדין, אלא הכלל הוא כי בתום ההליך יש לפרסם את פסק הדין במלואו, לרבות שמות הצדדים, והטלת מגבלות על פרסומו שמורה למקרים חריגים.

בהתאם לפסיקה שניתנה בעניין הליכי מס סגירת הדלתיים נועדה לאפשר לנישום דיון בלא חשש מגילוי סודות מסחריים, אך בתום ההליך בידי בית המשפט לבחון בדיעבד את פרטי המידע שנחשפו ואת הנזק שעלול להיגרם מפרסומם, ולשקול האם התכלית לשמה נסגרו הדלתיים עודנה קיימת ומצדיקה אי פרסום פסק הדין. ראו פסק הדין ברע"א יהל נ' פקיד שומה תל אביב 4 (13.7.16): (להלן: ענין יהל):

10. ... על-פי ההלכה שנקבעה בשגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. (3) 714 (1999) (להלן: עניין ליפסון), העובדה כי הליך המס התנהל בדלתיים סגורות לפני הערכאה הדיונית מכוח שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לפקודה, אינה גוזרת בהכרח מסקנה כי אין לפרסם את פסק הדין מכוח שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לשגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית..

11. ודוק. סגירת הדלתיים מכוח שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לפקודה נועדה לאפשר לנישום למסור מידע מלא על עסקו והכנסותיו, בלי לחשוש מגילוי סודות מסחריים. זאת, על מנת שניתן יהיה לגבות מהנישום "מס-אמת", המתבסס על נתונים מלאים. הדלתיים בהליך נסגרות לפני שהנישום חושף את פרטי המידע. כך מובטח לנישום מראש – טרם ידיעת הפרטים אותם הוא עומד לחשוף – כי הוא יוכל לגלות את המידע שברשותו ללא חשש, וכי ככל שהמידע שימסור אכן ימצא ככזה שלא ראוי לפרסמו, ניתן יהיה למנוע את הפרסום. מטבע הדברים, התמונה משתנה לאחר שההליך מסתיים. בשלב זה, פרושים לפני בית המשפט כל פרטי המידע שנחשפו, ובאפשרותו לשקול בדיעבד את טיבם ואופיים, ואת הנזק שעלול להיגרם מפרסומם [ראו: שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. הוצאת עיתון הארץ בע"מ נ' תת-ניצב אפרים ברכה, [פורסם בנבו] פסקה 34 לחוות דעתו של השופט ח' מלצר (31.12.2012)]. מובן כי לא כל אימת שנסגרו הדלתיים בהליך, נכון יהיה להטיל מגבלות על פרסום פסק הדין. מהלך זה יהא מוצדק רק אם הפרטים שנחשפו יצדיקו זאת. על בית המשפט להפעיל אפוא שיקול דעת, ולבחון האם התכלית שלשמה נסגרו הדלתיים עודנה קיימת כך שהפרסום יעמוד בסתירה למטרת סגירת הדלתיים. בהקשר הזה, הכלל הוא שיש לפרסם את פסק הדין במלואו, בעוד שהטלת מגבלות על הפרסום שמורה למקרים חריגים בלבד, בהם נמצא כי אכן קיימת סתירה כאמור [ראו בעניין ליפסון, עמ' 719; גישה זו מיושמת לא רק ביחס להליכי מס, וראו למשל: שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. (6) 592, 599-600 (2002), (להלן: עניין יצחק); שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. צ'רנינסקי נ' אדלר, [פורסם בנבו] פסקה 12 (15.3.2010)].

[...]

14. ובכן, הכלל הוא שיש לפרסם את פסקי הדין לרבות שמותיהם של בעלי הדין, גם כאשר ההליך בערכאה הדיונית התנהל בדלתיים סגורות. סטייה מן הכלל – אף אם מדובר בסטייה חלקית בלבד – תתאפשר רק בשעה ש"התכלית שלשמה נסגרו הדלתיים עומדת בעינה" [עניין ליפסון, פסקה 6; עניין יצחק, פסקה 7], וכאשר הפרטים שנחשפו בהליך אכן מתבררים בדיעבד כפרטים שפרסומם יחסא למטרת סגירת הדלתיים.

18. אשר למידת הפגיעה בפרטיות אשר תצדיק את אי פרסום פסק הדין, הרי בענין יהל קבע כב' השופט דנציגר, כי בהוראת סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט הציב המחוקק את נקודת האיזון לענין פרסום פסק דין בהליך שהתנהל בדלתיים סגורות בהתקיים פגיעה חמורה בזכות לפרטיות:

21. "ואולם, המחוקק הציב את נקודת האיזון שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לשגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. בין הערכים החוקתיים המתנגשים – עקרון פומביות הדיון מחד גיסא, והזכות לפרטיות מאידך גיסא – במקום בו נגרמת פגיעה חמורה בזכות לפרטיות. בחירה זו מעידה על רצון המחוקק להעניק את משקל הבכורה לעקרון פומביות הדיון, ולאפשר סטייה מעקרון זה במצבים חריגים בלבד. כמאמר השופט ע' פוגלמן בעניין ידיעות אחרונות:

”בהוראת סעיף 70(ד) לשגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. בחר המחוקק למקם את נקודת האיזון שבין הערכים החוקתיים המתנגשים – פומביות הדיון מצד אחד, והזכות לפרטיות מן הצד האחר – בנקודה בה נגרמת פגיעה חמורה בפרטיות’ ... בחירה זו עולה בקנה אחד עם גישה שהובעה בפסיקת בית משפט זה עוד קודם לקבלת תיקון החקיקה האמור, לפיה ככלל, תינתן הבכורה לעקרון פומביות הדיון על פני הזכות לפרטיות” [שם, פסקה 8].

[...]

22. השאלה האם הפגיעה עולה כדי פגיעה חמורה בפרטיות, במובן של שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לשגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית, תיבחן בשים לב לאופי המידע הפוגע. ככל שהמידע שנחשף מתייחס לעניינים שמקובל לראותם כמצויים בליבת הזכות לפרטיות – כגון עניינים אינטימיים, עניינים משפחתיים או עניינים רפואיים – תגבר הנטייה לראות בחשיפתו משום פגיעה חמורה, ולהיפך ... שיקולים נוספים שניתן להתחשב בהם לצורך הבחינה הם, למשל: מיהות הטוענים לפגיעה בזכות (בגירים או קטינים?); אדם פרטי או איש ציבור?); האופן שבו נשמר המידע (האם מקור המידע בחומר אישי, כגון יומנים?); האופן שבו הושג המידע (מהם ההליכים שנקטו על מנת להשיג את המידע? כיצד נחשף המידע?), ועוד. לבסוף יוער, כי גם כאשר בית המשפט מגיע למסקנה כי הפגיעה בפרטיות היא “פגיעה חמורה”, אין משמעות הדבר כי הוא יפעיל בהכרח את סמכותו מכוח שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לשגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. ברי כי גם שאלה זו כפופה לשיקול דעת, וייתכנו מצבים שבהם חרף קיומה של פגיעה חמורה בפרטיות יוחלט כי אין מקום להטיל מגבלות על פרסום פסק הדין, בשים לב למידת הפגיעה שתיגרם לעקרון פומביות הדיון ממהלך זה, בנסיבות העניין [עניין רפאל, שם].

19. כמובן שאין בהכרח להקיש מפסיקה שעוסקת בדיני מס לתיקי משפחה, זאת, נוכח אופיים השונה של ההליכים. הבאנו לעיל את פסק הדין בענין **יצחק** שנגע להליך משפחה. יצוין, כי בפועל חלק לא מבוטל מפסקי הדין הניתנים בבתי המשפט לענייני משפחה אינם מפורסמים.

20. ודוק: הפעלת שיקול הדעת לענין פרסום פסק הדין בסופו של ההליך עשויה להוביל אף לפרסום חלקי של פסק הדין. היינו, ככל שבית המשפט סבור כי תכלית סגירת הדלתיים עומדת בעינה גם בתום ההליך, עליו לשקול פרסום חלקי של פסק הדין על מנת שאיסור הפרסום יהיה במידה שאינה עולה על הנדרש. בכלל זה ניתן לפרסם את פסק הדין בלא חלק מסעיפיו או לפרסמו בלא פרטים מזהים (להלן: **התממת פסק הדין**).

ראו פסק הדין בע”א 4825/97 גהל נ’ **פקיד השומה למפעלים גדולים** פ”ד נה(2) 433 (2000) (להלן: **ענין גהל**):

”גם כאשר הדיון התקיים בדלתיים סגורות – בין מכוח הוראה קטגורית בחוק, ובין על-פי שיקול-דעת שהחוק העניק בעניין זה לבית-המשפט – לא יצווה בית-המשפט על איסור פרסום של פסק-דינו אלא אם שוכנע כי התכלית שלשמה נסגרו הדלתיים נותרה בעינה. לעניין זה יקפיד בית-המשפט על כך שאיסור הפרסום יהיה במידה שאינה עולה על הנדרש. על-כן, מקום שבו ניתן להשיג את התכלית שלשמה התקיים הדיון בדלתיים סגורות על-ידי פרסום חלקי של פסק-הדין, יורה בית-המשפט על דרך זאת”.

תקנות העיון

21. זכות העיון בתיקי בית המשפט נגזרת מעיקרון פומביות הדין, גם אם איננה חופפת אותו בהכרח במלוא היקפה (ענין **האגודה**, סעיף 21 לפסק הדין). ראו דברי בית המשפט בפסק הדין בע"א 8849/01 עו"ד **צבי סבוב נ' פיז-גז** (15.2.2005) להלן: **ענין סבוב**):

"מעקרון הפומביות נגזרת גם זכות העיון - "הזכות לעיין במסמכי בית המשפט ואף לפרסם את תוכנם נגזרות משגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לשגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. הקובע את עקרון פומביות הדין ומן הכלל החל על כל רשות ציבורית הממלאת תפקיד על פי דין ולפיו בהיעדר הוראה חקוקה הקובעת אחרת, מסמכים שברשותה צריכים להיות גלויים" (ראו **שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. (2) 433, 437). זאת ועוד: **את זכות העיון ניתן לבסס לא רק על עקרון הפומביות אלא על חובת האמון הבסיסית של הרשות הציבורית שכן "המידע נאסף על-ידי רשויות השלטון ומוחזק אצלן בנאמנות עבור אזרחי המדינה ותושביה. לכן ההנחה היא, שכל מידע שמוחזק בידי רשות מרשויות השלטון אמור להיות נגיש לעיונו של הפרט"**.**

22. כרקע לדיוננו בהמשך, נציג את התפתחות הדין הנורמטיבי באופן שהרחיב את זכות העיון משמעותית, שינה את נקודת האיזון והפך אותה מחריג לכלל.

23. בראשית הותקנו תקנות הארכיון, 1935 (להלן: **תקנות הארכיון**). נקודת המוצא בתקנות אלה היתה כי העיון למי שאינו צד להליך אסור, והחריג היה מתן היתר עיון רק בהתקיים "נימוקים מיוחדים" ורק בהליכים תלויים ועומדים או שפסקו בהם לא יותר משנה קודם לבקשה (תקנה 3(ד) לתקנות הארכיון). כן הסמיכו התקנות את מנהל בתי המשפט ליתן היתר עיון כללי בתיקי בית המשפט, והיתר כזה אכן ניתן לעיתונאי מוסמך במגבלות מסוימות (ענין **האגודה**, סעיף 1 לפסק הדין).

24. בעקבות עתירה שהוגשה בנושא החליט שר המשפטים דאז, פרופ' דוד ליבאי, להקים ועדה לבדיקת הגישה לתיקי בתי המשפט והעיון בהם, בראשותו של השופט יהושע גרוס (להלן: **ועדת גרוס**). בשנת 1994 המליצה הוועדה, בתמצית, לתקן את תקנות הארכיון כך שזכות העיון בתיקי בתי המשפט תורחב באופן משמעותי. משהודיע שר המשפטים כי בכוונתו לאמץ את המלצות הוועדה, נמחקה העתירה (בג"ץ 5642/93). אחר הגשת עתירה נוספת לביטול תקנות הארכיון ויישום המלצות ועדת גרוס (בג"ץ 5917/97), קודמה התקנת התקנות, וביום 16.1.2003 נכנסו לתוקף תקנות העיון, העומדות במוקד העתירה דנן.

25. בהתאם לתקנות העיון, לכל אדם זכות לבקש משופט או רשם לעיין בתיקי בית המשפט. העיקרון המנחה את תקנות העיון הוא שככלל יש לאפשר עיון, אלא אם הוא אסור בדין. תקנות העיון מסדירות את אפשרות העיון תוך אבחנה בין זכותו של הציבור הרחב, זכות בעל הדין לעיין בתיק שהוא צד לו, וזכותם של מי שאינם בעלי דין בתיק בו הם מבקשים לעיין, ובצד זאת קובעות התקנות הסדר של היתר כללי לעיון בנסיבות שהוגדרו לכך.

26. תקנה 2 מסדירה את זכות העיון של הציבור הרחב ברשימת המשפטים ו"בהחלטות שאינן אסורות לפרסום על פי דין". שני אלה מתאפשרים כיום לכל אדם במזכירויות בית המשפט ובאתר האינטרנט של מערכת בתי המשפט, בתיקים שאינם חסויים.

27. תקנה 3 קובעת את זכות העיון לבעל דין בתיק שהוא צד בו, היא זכות העיון הרחבה ביותר בתקנות. בעל דין בהליך אינו נדרש להגיש בקשת עיון, ודי שיגיש הודעת עיון על מנת שיוורש לעיון בתיק, אלא אם העיון בו אסור על פי דין. וכך קובעת התקנה:

”3. בעל דין רשאי, לאחר שמילא הודעת עיון לפי טופס 1 שבתוספת (להלן - הודעת עיון), לעיין בתיק בית המשפט שהוא צד בו, אלא אם כן הוא אסור לעיונו על פי דין.”

28. תקנה 4 מסדירה את זכות העיון של מי שאינו צד להליך בו הוא מבקש לעיין ובלבד שהעיון בו אינו אסור על פי דין. משתיקי בתי המשפט כוללים מידע אישי ורגיש, עלול העיון לפגוע בזכויות ואינטרסים שונים. ”זכות העיון היא זכות יחסית שיש לאזנה למול זכויות ואינטרסים שונים העלולים להיפגע כתוצאה מעיון בתיקי בית המשפט” (ענין האגודה, סעיף 22 לפסק הדין) ולכן נקבע בתקנות מנגנון של הגשת בקשה מנומקת לעיון, והשופט או הרשם שהתיק נדון לפניו (במידת האפשר) יבחן אותה תוך מתן משקל לעניינו של המבקש, בעלי הדין וצדדי ג' שעלולים להיפגע מהעיון, כמו גם סבירות הקצאת המשאבים הנדרשת להיענות לבקשה. בית המשפט רשאי להורות על קבלת תגובות בעלי הדין, צדדי ג' או היועץ המשפטי לממשלה, בשים לב לאינטרס שעלול להיפגע, והוא רשאי להתיר את העיון בתנאים, לשם איזון וצמצום הפגיעה באינטרסים אלה. וזו לשון התקנה:

”4. (א) כל אדם רשאי לבקש מבית משפט לעיין בתיק בית משפט (להלן - בקשת עיון), ובלבד שהעיון בו אינו אסור על פי דין.

(ב) בקשת עיון תוגש לשופט או רשם שהתיק נדון לפניו, ובאין אפשרות כאמור, לשופט או רשם שיקבע נשיא בית המשפט.

(ג) בקשת עיון תהיה מנומקת, ותוגש לפי טופס 2 שבתוספת.

(ד) בבואו לשקול בקשת עיון, ייתן בית המשפט את דעתו, בין השאר, לענינו בתיק של המבקש, לענינם של בעלי הדין ושל מי שעלול להיפגע כתוצאה מהעיון, וכן לסבירות הקצאת המשאבים הנדרשת לשם היענות לבקשה.

(ה) בית המשפט רשאי להורות על העברת בקשת העיון לתגובת בעלי הדין בתיק שמבוקש בו העיון או לתגובת צד שלישי, אם הוא סבור כי העיון עלול לפגוע במי מהם, וכן רשאי בית המשפט לבקש את תגובת היועץ המשפטי לממשלה, אם הוא סבור כי העיון עלול לפגוע באינטרס ציבורי; תגובות כאמור בתקנת משנה זו יוגשו בתוך שלושים ימים ממועד המצאת ההודעה על זכות התגובה או בתוך מועד אחר שיקבע בית המשפט.

(ו) החליט בית המשפט להתיר את העיון, רשאי הוא לקבוע בהחלטתו כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון לבין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי הדין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים, הגבלת מספר המעיינים ונקיטת אמצעים למניעת זיהוים של בעלי דין או אנשים אחרים; בית המשפט רשאי להגביל את היקף העיון ולהתנותו בתנאים, אם ראה כי הקצאת המשאבים הנדרשת מחייבת זאת.

(ז) התיר בית המשפט עיון לפי תקנה זו, ימלא המבקש הודעת עיון כאמור בתקנה 3, טרם העיון.”

29. תקנה 5 מסדירה מתן היתר כללי לעיין בתיקי בתי המשפט על-ידי מנהל בתי המשפט, מקום שקיים ענין ציבורי במתן ההיתר. היתר כזה עשוי להינתן לחוקר אקדמי, עיתונאי או גוף ציבורי. מנהל בתי המשפט רשאי לקבוע בו תנאים הדרושים לאיזון בין הצורך בעיון לבין הפגיעה שעלולה להיגרם לבעלי הדין או צדדי ג' בשל העיון, והוא אף רשאי לסרב לבקשה או להתנות את ההיתר בתנאים בהתחשב בהקצאת המשאבים הכרוכה בכך. וזו לשון תקנה 5:

”5.(א) על אף האמור בתקנה 4, רשאי מנהל בתי המשפט ליתן לאדם היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, או בחלקם, אם ראה שקיים ענין ציבורי במתן ההיתר.

(ב) מנהל בתי המשפט רשאי לקבוע בהיתר כללי לעיון כל תנאי או הסדר הדרושים כדי לאזן בין הצורך בעיון ובין הפגיעה אשר עלולה להיגרם לבעלי דין או לצד שלישי בשל העיון, לרבות השמטת פרטים, הגבלת מספר המעיינים ונקיטת אמצעים למניעת זיהוים של בעלי דין או אנשים; כמו כן רשאי מנהל בתי המשפט לסרב ליתן היתר כללי לעיון או לקבוע תנאים או הסדרים למימושו בהתחשב בהקצאת המשאבים הנדרשת לכך.

(ג) בקשה להיתר כללי לעיון תוגש בכתב למנהל בתי המשפט ויצוינו בה פרטי המבקש, לרבות עיסוקו, סוגי התיקים, המסמכים או המוצגים שלגביהם מבוקש ההיתר הכללי לעיון, מטרת העיון, תקופת ההיתר המבוקשת והטעמים המצדיקים מתן היתר כללי לעיון.

(ד) היתר כללי לעיון יכול שיהיה מוגבל, ובין השאר -

- (1) לאדם או לסוגי בני אדם;
- (2) לסוגי מסמכים, מוצגים או תיקים;
- (3) לבית משפט מסוים או לסוגי בתי משפט;
- (4) לפרק זמן מסוים;
- (5) למטרה מסוימת.

(ה) היתר כללי לעיון לפי תקנה זו יינתן בהתאם לאמות מידה שיקבע מנהל בתי המשפט, באישור שר המשפטים.

30. נציג להלן אודות אופן יישום התקנות, בהתאם לנמסר מגורמי הנהלת בתי המשפט.

31. מנהל בתי המשפט קבע אמות המידה לפי תקנה 5(ה), המגדירות בין היתר למי יינתן היתר עיון כללי, ומהו כתב ההתחייבות עליו יידרש לחתום מקבל ההיתר:

1. מקבלי היתר עיון כללי

(א) היתר עיון כללי יינתן לאדם שהוא -

- (1) עיתונאי המסקר, דרך קבע, את עבודת בתי המשפט;
- (2) חוקר או תלמיד מחקר, באישור המנחה האקדמי שלו, במוסד מוכר כמשמעו בסעיף 9 לחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח - 1958. לגבי מידע הדרוש לו לצורך המחקר;
- (3) ממלא תפקיד ציבורי על פי דין, ככל שהמידע דרוש לו באופן סביר לצורך מילוי תפקידו.

(ב) נוסף על האמור בסעיף קטן (א), יכול שיינתן היתר עיון כללי לאדם אחר מן המפורטים בו, לרבות לנציגים של ארגוני צרכנים או ארגונים בעלי מטרה

חינוכית או ציבורית אחרת, אם הוכח, להנחת דעתו של מנהל בתי המשפט, שיש עניין ציבורי במתן ההיתר המבוקש.

(ג) מקבל היתר עיון כללי יחתום על כתב התחייבות לפי הנוסח שבתוספת."

צילום אמות המידה לפי תקנה 5(ה) לתקנות העיון צורף ומסומן מ/ש1.

32. כן נקבע נוהל להסדרת יישום תקנות העיון. תחילה הוצא בשנת 2007 נוהל פנימי למזכירות בתי המשפט (אשר עודכן מספר פעמים עד לעדכון האחרון ב- 1.8.20) (להלן: **נוהל המזכירות**). בנוסף, בשנת 2018 פורסם נוהל היתר כללי לעיון בתיקי בית המשפט, המסדיר באופן קונקרטי הוראות לענין היתר כללי (להלן: **נוהל היתר כללי**).

כן יצוין, כי בשנת 2016 פורסם לציבור נוהל המזכירות בנוסח שכלל הוראות להסדרת בקשה לעיון על-ידי בעל דין, מי שאינו צד לתיק או מבקש היתר כללי לעיון (להלן: **נוהל המזכירות שפורסם לציבור**). כיום מפורסם באתר הרשות השופטת נוהל המזכירות המלא.

צילום נוהל המזכירות מיום 3.12.07 מצורף ומסומן מ/ש2.

צילום נוהל המזכירות שפורסם לציבור מיום 15.5.16 מצורף ומסומן מ/ש3.

צילום נוהל היתר כללי מיום 1.8.18 מצורף ומסומן מ/ש4.

33. למן שנת 2007 נכללה הוראה בדבר אי מתן עיון בתיקים חסויים – תחילה בנוהל למזכירות, אצלן מתבצע בפועל העיון, משנת 2007 עד 2019, ובהמשך, החל מ-2018, בנוהל היתר כללי.

כך, בסעיף 8 לנוהל המזכירות נקבע כי "ככלל, תיקים חסויים על פי דין ותיקים שנידונו בדלתיים סגורות אינם פתוחים לעיון למי שאינו בעל דין בהליך. סעיף 70 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], קובע כי פרסום דבר על דיון שהתנהל בדלתיים סגורות מותנה בכך שניתנה רשות של בית המשפט. לפיכך, עיתונאי או אדם אחר שמעוניין לעיין בתיק חסוי ולפרסם דבר ממנו, זקוק לאישור מפורש של בית המשפט" (סעיף זה נכלל במספור משתנה בעדכוני הנוהל עד ליום 3.3.19, לאחר שפורסם נוהל היתר כללי). בנוסף, בסעיף 7.1.2 לנוהל הפנימי למזכירות נקבע כי מקום שעיתונאי מבקש לעיין בתיק או תיקים במזכירות בית המשפט, עובד המזכירות "לא ימסור לעיון תיקים חסויים/שנידונו בדלתיים סגורות".

בנוהל היתר כללי שפורסם בשנת 2018 (וכן בעדכוניו מאז) נקבע בסעיף 12(א) כי היתר העיון אינו חל על "עניינים הנדונים בדלתיים סגורות, עניינים אשר הוטל איסור על פרסומם, עניינים אסורים לפרסום לפי כל דין, או עניינים שהוגשה לגביהם בקשה לדיון בדלתיים סגורות או לאיסור פרסומם וטרם ניתנה החלטה בבקשה".

34. יצוין כבר כעת, כי בשנת 2004 אכן ניתן לעו"ד הילה מילר היתר עיון כללי בתיקי משפחה עבור מחקר של ד"ר רות הלפרין-קדרי, כמצוין בעתירה. לכך נוסף אנו כי היתר נוסף לעיון בתיקי משפחה ניתן בשנת 2006 לפרופ' הקר, וכן אותר היתר שניתן בשנת 2006 למר יניב רון-אל מאוניברסיטת ת"א לעיון בתיקי בית משפט לנוער בתל אביב. יצוין, כי מהנהלת בתי המשפט נמסר כי היתרים אלה ניתנו לפני שנקבע הנוהל האמור לעיל, וכי לא אותר תיעוד או חוות דעת שקדמה להוצאת היתרים אלה.

צילומי שלושה היתרי עיון כלליים שהוצאו בשנים 2004, 2006 מצורפים ומסומנים מ/ש5.

35. בצד זאת יצוין, כי אותרה פניה מיום 8.3.11 של פרופ' אלי לוונטל וד"ר אורי כרוך אשר פנו לנשיאת בית המשפט העליון דאז, כב' השופטת דורית ביניש, ולמנהל בתי המשפט דאז, כב' השופט (בדימוס) משה גל, בבקשה לאפשר להם לעיין ולאסוף נתונים ממדגם של כמאתיים תיקי אפטרופסות לצורך עריכת מחקר בנושא מוסד האפטרופסות בישראל. הנשיאה ביניש דחתה את הבקשה, בצינה כי ראתה לאמץ את חוות דעתה של הלשכה המשפטית לפיה לא ניתן לאשר מתן היתר נרחב לעיון בתיקי אפטרופסות בהיותם תיקים חסויים על פי הדין:

"לאחר שבחנתי את עמדת המחלקה המשפטית ראיתי לנכון לאמץ אותה. אמנם, בטוחני שעיון בתיקים חיוני לצורך קיום המחקר אודות מוסד האפטרופסות, אולם אין ניתן לאשר מתן היתר נרחב לעיון בתיקים כפי שהתבקש על ידיכם, אשר יש בו כדי לפגוע בזכותם של החסויים. לפיכך, ובשים לב לזכות לפרטיות של פסולי הדין ולחובת מערכת המשפט להגן על זכויותיהם, לא אוכל להיענות לבקשתכם."

צילום מכתב הנשיאה ביניש מיום 8.8.2011 מצורף ומסומן מש/6.

עיון בתיק חסוי

36. זכות העיון היא זכות יחסית, ויש לאזנה מול זכויות ואינטרסים שונים, ביניהם הזכות לפרטיות, והאינטרס הציבורי שבניהול משאבי מערכת המשפט. ראו פסק הדין בענין האגודה, בו נתקפה תקנה 4, ובפרט הדרישה לנמק את העיון:

"...הכלל הרחב הינו שיש לאפשר לכל פרט לעיין בתיקי בית המשפט."

22. נוסף על האמור לעיל, כי בדומה לעקרון פומביות הדין, אף זכות העיון בתיקי בית המשפט הינה זכות יחסית שיש לאזנה למול זכויות ואינטרסים שונים העלולים להיפגע כתוצאה מעיון בתיקי בית המשפט. כידוע, בהגשמת עקרון פומביות הדין - ובזכות העיון הנגזרת ממנו - כרוכה באופן טבעי פגיעה פוטנציאלית בזכויות ובאינטרסים של בעלי דין ושל צדדים שלישיים, ולעיתים אף של האינטרס הציבורי. זהו חלק ממחירם של הליכים פומביים (ראו דברי השופט ת' אור בעניין אבי-יצחק, עמ' 70; דברי הנשיא א' ברק בעניין בית הדין למשמעת, עמ' 536; אורי שגיא! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. 209 (1997)). כך למשל, יכול ויעמדו למול הזכות החוקתית לפומביות הדין זכויות חוקתיות נוספות, ובעיקרן הזכות החוקתית לפרטיות, המעוגנת בהוראות שגיא! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לשגיא! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית.. האיזון בין זכויות אלה אינו פשוט, שכן עסקינן ב"התנגשות אופקית בין שתי נורמות חוקתיות השוות במעמדן הנורמטיבי והמשקפות ערכים ועקרונות"...

כמו כן, ומעבר להתנגשותה של זכות העיון - כנגזרת מעקרון פומביות הדין - בזכות החוקתית לפרטיות כמפורט לעיל, קיימים אינטרסים מוגנים נוספים אותם יש לשקול למול זכות זו, ביניהם ההגנה על שמו הטוב של אדם, שמירה על בטחון המדינה ויחסי החוץ שלה, הגנה על ההליך השיפוטי, על סודות מסחריים, רגשות הציבור, האינטרס הציבורי בשימורו הפיזי של תיק (ראו שגיא! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. יראקצ' נ' שר המשטרה ([פורסם בנבו], 28.2.2006), להלן: עניין יראקצ' וכן האינטרס שבניהול המשאבים של מערכת המשפט (ראו, שגיא! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. (5) 385 (2005))

37. וראו בהמשך פסק הדין את הקביעות לגבי הליך הבחינה הפרטני המוסדר בתקנה 4:

"בהגשמת עקרון פומביות הדיון וזכות העיון בתיקים כרוכה באופן טבעי פגיעה פוטנציאלית בזכויות ובאינטרסים של בעלי דין ושל צדדים שלישיים, ולעיתים אף של האינטרס הציבורי. ציינו כי מכלול זכויות ואינטרסים, ביניהם זכויות חוקתיות כדוגמת הזכות לפרטיות, יכול ויעמדו למול בקשתו של פרט לעיין בתיק פלוני, וכי על בית המשפט למצוא את נקודת האיזון ההולמת אגב בחינת בקשת עיון קונקרטי. לפיכך, אך טבעי הוא כי מחוקק המשנה יבקש להביא ליצירתו של מתווה מסודר להליך העיון, המותיר בידי בית המשפט הדן בתיק את מלאכת האיזון הפרטנית בין העקרונות והאינטרסים השונים העומדים על הפרק. זוהי, הלכה למעשה, אף המסגרת החוקתית הראויה להתמודדות עם מצבים בהם העקרון החוקתי בדבר פומביות הדיון מתנגש עם עקרון חוקתי אחר – היינו בחינה פרטנית של האיזון הראוי בהתאם להוראות הדיון השונות ועמידתם בהוראותיה של פסקת ההגבלה (והשוו: דברי הנשיא א' ברק בעניין בית הדין למשמעת).

32. לפיכך, אך סביר הוא כי תקנות העיון יבקשו לקבוע הסדר המשמר את מקומו של שיקול הדעת השיפוטי בקבלת החלטה אודות האיזון הפרטני המתחייב בכל מקרה ומקרה. בכך יבקש מחוקק המשנה להבטיח את מינימום הפגיעה בזכויות מוגנות אחרות – ובראשן הזכות החוקתית לפרטיות - כמתחייב. דרישת ההנמקה, בהיקפה המצומצם כנדרש, אף מסייעת בהתוויית המסגרת החינונית להכרה באפשרות מימוש הזכות העומדת למבקש העיון."

38. עוד באשר לאיזון בין זכות העיון לאינטרסים אחרים, בהם בזכות החוקתית לפרטיות, ראו בפסק הדין בענין סבוב :

"..בהיות הפומביות – וזכות העיון שבגדרה – יחסית, ניתן לפגוע בה לשם הגשמתם של אינטרסים וזכויות אחרים. האיזון בין פומביות הדיון ובין זכויות אחרות בעלות מעמד חוקתי – כגון הזכות לפרטיות – כפי המקרה שבפני - הוא איזון אופקי ביסודו (השוו: ע"פ 7538/95 הלל נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(3) 89, 96, שנפסק על פי הדין שקדם לתקנות). פירוש ראוי של שיקול הדעת שבתקנות מוליך לדעתי למסקנה לפיה אין לקבוע מראש כי הפומביות גוברת בכל מקרה על הפרטיות כשם שאין לקבוע כי הפרטיות גוברת בכל מקרה על הפומביות. יש לבחון כל מקרה על פי נסיבותיו."

39. תקנה 4(א) לתקנות העיון מורה, כי "כל אדם רשאי לבקש מבית המשפט לעיין בתיק בית משפט, ובלבד שהעיון בו אינו אסור על פי דין". בית משפט נכבד זה פסק כי איסור פרסום אין משמעו בהכרח איסור עיון, אלא הדבר טעון בחינה של נסיבות המקרה הקונקרטי. בהתאם לפסיקה, ניתן לאפשר עיון בתיק שנוהל בדלתיים סגורות או שניתן בו צו איסור פרסום, אולם לשם כך נדרש לערוך איזון בנסיבות המקרה הקונקרטי בין אינטרס המעיין לאינטרס בעל הדין או הצד השלישי שייפגע, על מנת לקבוע האם במקרה זה העיון אסור אם לאו ואם העיון מותר באילו תנאים הוא מותר. איזון זה ייערך בהתאם להוראות סעיף 68 ו-70 לחוק בתי המשפט, שהרי הוראות תקנות העיון מוסיפות על הוראות כל דין ולא גורעות מהן (תקנה 7(ב) לתקנות העיון).

ודוק: בשונה מנקודת המוצא הרגילה לפיה הכלל הוא עיון, הרי נפסק שבתיק שהתנהל תחת איסור הפרסום הכלל הוא שהעיון אסור, והנטל על המבקש לעיין להראות שניתן להתיר את העיון.

ראו החלטת כבוד הנשיאה (כתוארה אז) ד' בייניש בבקשת עיון שהוגשה במסגרת בג"ץ 5699/07 יובל יועז נ' היועץ המשפטי לממשלה (23.4.09) (להלן: ענין יועז):

4.... השאלה המתעוררת הינה האם צו איסור הפרסום עולה כדי "איסור על-פי דין" כאמור בסיפא של שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית, באופן שהצו אוסר לא רק על פרסום החומר הנדון אלא גם על עיון בו.

על-פני הדברים, נוכח מעמדו החוקתי של עקרון פומביות הדיון המעוגן בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, ובהתחשב במעמדה הרם של זכות הציבור לדעת בשיטתנו המשפטית, יש לכאורה מקום לטענה לפיה צו איסור פרסום הנוגע לכתבי-טענות שהוגשו לתיק בית-משפט, אין משמעותו בהכרח איסור על עיון בהם שלא למטרות פרסום. לפי גישה זו, השאלה אימתית צו איסור פרסום הנוגע לחומר הנכלל בתיק בית-משפט, חל מבחינת היקפו גם על עיון באותו החומר, תלויה בפרשנות הצו ועליה להיבחן בכל מקרה לפי נסיבותיו. מטבע הדברים, קשה להציג רשימה ממצה של השיקולים הרלוונטיים להכרעה בעניין זה. בין היתר, ראוי לשקול את סוגו ומותו של החומר בתיק בית-המשפט שפרסומו נאסר; התכליות המונחות בבסיסו של צו איסור הפרסום, והשאלה האם ובאיזו עוצמה תכליות אלה ייפגעו בעקבות העיון בחומר שפרסומו אסור; הטעמים אשר לשמם מבוקש העיון, ואיזונם הראוי אל מול זכויות ואינטרסים מתנגשים; הקצאת המשאבים הנדרשת לשם התרת העיון המבוקש ועוד. על-פני הדברים, בעוד שבמקרה הרגיל הכלל הוא לאפשר עיון והנטל הוא על הטוען להגבלתו, נוטה אני לדעה כי כאשר מדובר בחומר בתיק בית-משפט שהוצא לגביו צו איסור פרסום, הכלל הוא כי אין לאפשר עיון בחומר והנטל הוא על מי שמבקש לעיין בחומר הנ"ל לשכנע מדוע ראוי להתיר לו את העיון על-אף קיומו של צו איסור פרסום.

בהמשך לדברים האמורים יוער כי אף בנסיבות בהן המסקנה המתבקשת היא כי צו איסור הפרסום אינו אוסר על עיון בחומר ולפיכך אינו מקים "איסור לפי דין" כאמור בסיפא של תקנה 4(א), אין בכך כדי לשלול את שיקול-דעתו של בית-המשפט לפי תקנה 4(ד) ו-4(ו) לאסור על העיון או לסייגו בהתאם לשיקולים עליהם עמדנו בפסקה 3 לעיל. עם זאת, בהעדר איסור על-פי דין על העיון המבוקש, נטל השכנוע בנסיבות אלה שב להיות על המבקש למנוע או להגביל את העיון.

40. הלכה זו יושמה בענין יועז ובמקרים נוספים, שבכל אחד מהם נערכה בחינה שיפוטית פרטנית בדבר האיזון הראוי לנסיבות הקונקרטיות בכל מקרה, ובהתאם בחלק מהתיקים החליט בית המשפט שלא להתיר את העיון ובאחרים התיר לעיין תוך גריעת חלק מהמסמך או השחרת פרטים אישיים של צדדים שלישיים (בג"ץ 4081/07 האגודה לזכויות האזרח נ' גנזך המדינה (17.10.18); ע"א 8805/13 סרנה נ' משרד הבריאות (26.7.16); רע"א 8521/09 בירן נ' הרמולין (29.11.12); ענין יועז; ענין סבוב).

עמדת המשיבים

41. העתירה מעלה צורך ראוי לאפשר במקרים המתאימים מחקר משפטי בתחום משפטי שההליכים בו אינם מתפרסמים באופן מלא. אולם, אל מול בקשתם של העותרים עומדת מורכבות משפטית ומהותית, בשים לב לכך שמדובר בתיקים חסויים.

המשיבים קיימו ישיבות במטרה לבחון דרכים ליתן מענה לצורך הראוי שמעלה העתירה. בתוך כך, בחנו את הבקשה לעיין בתיקים החסויים כמות שהם, בלא בחינה פרטנית ובלא התממה. לענין זה הובאה בחשבון העובדה כי מדובר בתיקים שהתנהלו בדלתיים סגורות לפי סעיף 68(ה) לחוק בתי המשפט, ותחת איסור פרסום בהתאם לסעיף 70 לחוק בתי המשפט, ולא התקבלה לגביהם החלטה שיפוטית המורה כי ניתן לפרסם את תוכנם או לאפשר למי שאינו צד לתיק לעיין בהם.

כפי שהראינו לעיל, גם ההלכה שנקבעה בענין יועז לפיה איסור פרסום אינו מחייב בהכרח איסור עיון, מורה כי נדרש לערוך איזון פרטני ולבחון את נסיבות הענין הקונקרטי, ובפרט אינטרס הגורם המבקש לעיין אל מול הפגיעה בפרטיות בעלי הדין וצדדים שלישיים ככל שייחשף המידע, ולכל עוד לא ייערך איזון זה העיון אסור: "השאלה אימתי צו איסור פרסום הנוגע לחומר הנכלל בתיק בית-משפט, חל מבחינת היקפו גם על עיון באותו החומר, תלויה בפרשנות הצו ועליה להיבחן בכל מקרה לפי נסיבותיו", וכי "כאשר מדובר בחומר בתיק בית-משפט שהוצא לגביו צו איסור פרסום, הכלל הוא כי אין לאפשר עיון בחומר והנטל הוא על מי שמבקש לעיין בחומר הנ"ל לשכנע מדוע ראוי להתיר לו את העיון על-אף קיומו של צו איסור פרסום".

42. בסופו של דיון, ולאור הוראת סעיף 68(ה) בצירוף סעיף 70(א) והרציונאליים העומדים ביסודם סבורים המשיבים, כי עיון ללא כל התממה חוטא לכוונת המחוקק אשר ביקש להגן על פרטיותם של הצדדים בעניינים משפחתיים אינטימיים, בקובעו שהעניין יידון בדלתיים סגורות אלא אם בית המשפט הורה אחרת, וכי לא יפרסם אדם דבר מדיון זה אלא ברשות בית המשפט.

היינו טרם מסירת פסקי דין מתחום המשפחה לשם עיון יש לוודא שהם "מותממים" באופן מספק, למעט במקרים בהם נתן בית המשפט היתר פרסום הכולל את פרטי הצדדים.

43. לכך נוסף, כי ההכרעה בדבר האיזון האמור נחוצה גם משום שההנחה של בעלי הדין וצדדי ג' בהליך היא שהמידע הרגיש שהם מוסרים בהליך - מידע משפחתי, אינטימי, רפואי, נפשי וכו', לגביהם ולגבי ילדיהם - נמסר בחדר סגור ולא יתפרסם בלא החלטה שתורה כן. בקשות עיון המבקשות לעיין בכתבי הטענות ובמסמכים שהוגשו לתוך התיק, כמו בקשת העותרת 3, מעוררות קושי גדול יותר בהיבט זה.

קושי דומה עולה ביחס לכלל ההליכים שהמחוקק קבע כי יתנהלו בדלתיים סגורות ובכלל זה תיקי נוער, תיקים פליליים חסויים וכו'. קשה להלום שהמידע יימסר לעיון בלא לבחון תחילה את מידת הפגיעה, כפי שנעשה בהליכים לפי סעיף 70 לחוק בתי המשפט ותקנה 4 לתקנות העיון.

44. כאן נציין, כי בהצעת ועדת גרוס לנוסח התקנות נכלל, בצד סעיפים שאסרו במפורש עיון בתיקים חסויים, סעיף בו הוצע במפורש כי נשיא בית המשפט יהיה רשאי להתיר לעיתונאי או לגוף ציבורי עיון בתיק שהתנהל בדלתיים סגורות או ניתן בו צו איסור פרסום, "מטעמים מיוחדים שיירשמו", וכי לשם כך יידרש העיתונאי או נציג הגוף להגיש בקשה מנומקת ולפרט את מטרת העיון בתיק, וככל שיתיר המנהל את העיון יקבע הסדר למניעת זיהוי בעלי הדין ושמירה על צנעת הפרט. יושם אל לב שגם הצעה זו, אשר לא נכללה לבסוף בתקנות שהותקנו, לא העמידה היתר עיון גורף בתיקים חסויים אלא מתן היתר לתיק חסוי קונקרטי שייבחן פרטנית:

"4. עיון לעיתונאי ולגוף ציבורי

(א) נשיא בית משפט רשאי להתיר עיון לעיתונאי ולגוף ציבורי, גם בתיק בית משפט שהדיון בו מתנהל או התנהל בדלתיים סגורות, או שניתן לגביו צו איסור פרסום, או שהעיון בו נאסר בתוקף צו בכתב מאת שופט, או אם הוגבל העיון בו על-פי האמור באחת ההוראות שבתקנה 3. היתר זה יינתן מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ב) החלטת נשיא בית-משפט, כאמור בתקנת משנה (א), תינתן על-פי בקשה בכתב שתוגש על-ידי העיתונאי או נציג הגוף הציבורי, ובה יפרט המבקש את מטרת העיון וינמק את הצורך בהתרת העיון. בהחלטה המתירה את העיון ניתן להגביל את מספר

המעיינים בתיק ולקבוע כל תנאי או הסדר הדרושים לשם מניעת זיהוי בעלי-הדין
ושמירה על צינעת-הפרט."

צילום המלצות ועדת גרוס ובסופן נוסח התקנות שהציעה מצורף ומסומן מש/7.

45. כן ראו לענין זה פסק הדין בבג"ץ 5335/04 **רמדאן נ' נשיא בית הדין השרעי לערעורים** (20.6.2006), בו נידונה עתירת חוקר של המשפט המוסלמי אשר קבל על כך שעד לשנת 2002 נהנה מגישה חופשית לפסקי הדין של בתי הדין השרעיים שנמסרו לו בלא פרטי בעלי הדין, אולם משנת 2002 סורבו פניותיו מחמת מגבלה חוקית, משמדובר בדיונים בדלתיים סגורות, ונוכח העדר משאבים מספיקים להכנת כל פסקי הדין לעיון בלא פרטים מזהים. העותר ביקש שתינתן לו גישה לכל החלטות בית הדין בלא סינון נוכח חשיבות המחקר האקדמי. בתשובתה מסרה הנהלת בתי הדין השרעיים לבית המשפט כי פעלה להוציא לקטי פסקי דין, על יסוד החלטות שיפוטיות בדבר החלק שניתן לפרסם מתוך כל פסק דין על מנת שלא לחשוף את זהות הצדדים, וטענה כי אין מקום לתת לחוקר גישה מלאה להחלטות, בלא בקשה לפי סעיף 70(א) לחוק בתי המשפט וקבלת החלטה שיפוטית שתערוך איזון ותתיר עיון.

בית המשפט הנכבד דחה את העתירה תוך קביעה שאין לאפשר לעותר גישה לכל החלטות בית הדין משום שנדרשת שקילה פרטנית של כל הליך שהתנהל בדלתיים סגורות. ראו קביעותיו של כב' הנשיא ברק במענה לטענות העותר :

8. אשר לעניינו הספציפי של העותר, מקובלת עלי עמדת המשיבים כי אין מקום לתת לעותר מעמד מיוחד על פני יתר הציבור או יתר החוקרים האקדמיים. אכן, החופש האקדמי, כמו גם חופש העיתונות, עקרון הפומביות, זכות הציבור לדעת וחופש המידע, הם כולם ערכים (של הציבור) וזכויות (של הפרט) שיש להתחשב בהם במסגרת הדינים המסדירים פרסום החלטות ופסקי דין של ערכאות שיפוטיות. אכן, זכות העיון של צדדים שלישיים בתיקים ובהחלטות של בתי משפט נגזרת, בין השאר, מעקרון פומביות הדיון וחופש המידע... יחד עם זאת, עקרון פומביות הדיון והעקרונות והזכויות השלובים בו הם יחסיים. ניתן להגבילם בשל אינטרסים לגיטימיים של בעלי הדין או הציבור בכללותו...

9. לעניין עיון בפסקי דין והחלטות של בית הדין השרעי, נקודת המוצא לעריכותו (צ"ל: עריכתו) של איזון זה קבועה בהוראות החקוקות בעניין דלתיים סגורות ופרסום אודות הדיונים....

על הדיון בבית הדין הוחלו ההוראות בדבר איסור פרסום, המפורטות שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לחוק בתי המשפט. שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית. לחוק בתי המשפט נקבע איסור על פרסום "דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות אלא ברשות בית המשפט". בכך ביטא המחוקק את הרעיון כי אין לראות בפומביות הדיון עקרון מוחלט. זהו עקרון יחסי, הנסוג לעיתים מפני זכויות ואינטרסים נוגדים, כגון זכות הפרטיות (ראו, שגיאה! ההפניה להיפר-קישור אינה חוקית). (1) 529. ההסדר הוחל על בתי הדין במטרה להגן על פרטיות המתדיינים בעניינים תוך-משפחתיים ובעניינים של קטינים. ברירת המחלל בדבר איסור פרסום נקבעה בשל עיסוקו של בית-הדין השרעי בנושאי מעמד אישי, בעניינים פנים-משפחתיים ובענייניהם של קטינים. חוקתיותו של הסדר זה לא הונחה בפנינו.

10. לצד ברירת המחלל בדבר איסור פרסום, ניתן בחוק לבית הדין שיקול דעת להתיר את הפרסום. שיקול הדעת נועד למזער, עד כמה שניתן, את הפגיעה בעקרון פומביות הדין ובזכויות השלובות בו. עמדה על כך השופטת ד' דורנר במקום אחר:

“לבית-המשפט ניתן שיקול-דעת בסעיף 70(א) לחוק בתי המשפט להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות. הוראה זו, המאפשרת להביא לידיעת הציבור את אשר נסתר ממנו בשל סגירת דלתיים, משקפת את האינטרס הציבורי כבד המשקל בפומביות המשפט. על בית-משפט המתבקש להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות, ראשית, לבחון אם המטרה שלשמה נסגרו הדלתיים עומדת בעינה, ושנית, להפעיל את שיקול-דעתו כך שעקרון פומביות הדין ייפגע במידה המזערית האפשרית, להשגת מטרה זו” (רע”א 3007/02 יואב יצחק ואח’ נ’ ארנון מוזס ואח’, פ”ד נו(6) 592, 600).

11. ההסדר שנקבע בחוק מחייב שקילה פרטנית של הפרסום לגבי כל הליך שהתנהל בדלתיים סגורות. בית משפט או בית דין השוקל התרת פרסומו של הליך שהתנהל בדלתיים סגורות מחויב לשקול בקפידה את זכות הפרטיות של בעלי הדין מחד, ואת עקרון פומביות הדין, חופש המידע והמחקר, וזכות הציבור לדעת, מאידך. הבחינה הפרטנית נועדה להבטיח איזון ראוי בין השיקולים הנוגדים. בעצם הדרישה להגיש בקשות פרטניות לפרסום פסק דין אין משום פגיעה ממשית בחופש האקדמי. יש לזכור כי פרסומם של החלטות ופסקי דין, אף בלא שמות הצדדים, עלול לעיתים להביא לחשיפת זהותם של הצדדים ובכך לפגוע בזכויותיהם של בעלי הדין. לא כל שכן מתן אפשרות עיון בהחלטות בית הדין ללא כל מחיקה של הפרטים המזהים, כפי שמבקש העותר. מתחייבת הקפדה על הכלל לפיו הפרסום ייעשה תחת ביקורת שיפוטית פרטנית וקפדנית של הערכאה השיפוטית המוסמכת. לא השתכנעו כי קיימת הצדקה לחרוג מכלל זה בעניינו הספציפי של העותר. מתן אפשרות עיון וצילום בלתי מבוקרות לעותר תעקר את החשיבות שמייחס החוק לביקורת שיפוטית מהותית על פרסום החלטות ופסקי דין בענייני משפחה, על ידי הערכאה שהוסמכה לכך בחוק. כמובן שכלל שיש בפי העותרים השגות בעניין אי פרסומו של פסק דין זה או אחר, פתוחה בפניהם הדרך להשיג על כך בפני הערכאות השיפוטיות שהוסמכו להתיר את הפרסום.”

46. לאור כל האמור, ונוכח החשיבות שבעריכת מחקר בישראל, סבור המשיב 1 כי פתרונו המעשי של הענין שהועלה בעתירה הוא לפעול בשני הערוצים הבאים:

ראשית, במבט צופה פני עתיד, בדעת הנהלת בתי המשפט לקדם צעדים פנימיים מול שופטי בתי משפט לענייני משפחה, במטרה להציף את הצורך והחשיבות בפרסום פסקי דינים תוך התממתם, ובכלל זה הסרת פרטים מזהים או פרטים העלולים להביא לזיהוי, הנכללים בהם, ולעודד את המערכת לנוע לעבר הרחבת פרסום פסקי הדין, בהתאם להלכה הפסוקה, כל שופט לפי שיקול דעתו.

שנית, משפתרון זה הוא צופה פני עתיד ואין בו לתת מענה לשני המחקרים שהציגו העותרים דין, מוצע כי הנהלת בתי המשפט תשלח את שתי בקשות המחקר של העותרים לשופטי בתי משפט לענייני משפחה ויבקשם לאתר ולהעביר, לפי שיקול דעתם, את פסקי הדין הרלוונטיים למבוקש אחר התממתם, וככל שבידם פסק דין שלא ניתן להעבירו לחוקרים באותה מתכונת אלא נדרשת בקשת עיון פרטנית שתיבחן את האפשרות להעבירו, יימסר לחוקרים אך מספר התיק, על מנת שיידעו באיזה תיק ליזום בקשת עיון פרטנית לפי תקנה 4 לתקנות העיון ובהתאם לסמכות בית המשפט לפי סעיפים 68(ה) ו-70 לחוק בתי המשפט.

כך, לפי הצעה זו, בהתאם לשיקול הדעת של השופטים הרלוונטיים, צפויים להתקבל אצל העותרים פסקי דין מותממים כמו גם נתונים שיאפשרו להם להעריך איזה חלק מפסקי הדין הרלוונטיים מצויים בידם ולהגיש, ככל שיהא בכך צורך, בקשות עיון פרטניות. יישומה של הצעה זו אל מול השופטים ירוכז על ידי הנהלת בתי המשפט באופן שגם הוא אמור להקל על העותרים.

47. יצוין, כי קווים אלה לפתרון עניינה של העתירה הוצגו אף לעותרים מספר ימים לפני הגשת תגובה זו, ואף הוצע להם להכין נוסח פניה עדכני בענין המבוקש להם במחקרם, אותו תעביר הנהלת בתי המשפט אל השופטים. ואולם, העותרים דחו את ההצעה והשיח בענין זה לא נמשך. המשיבים סבורים עדיין, כי בשים לב להוראות הדין ולמורכבות המשפטית והמהותית שלפנינו, נכון לקדם את פתרונה של העתירה ברוח זו, ולפיכך מובאים הדברים לפני בית המשפט הנכבד.

48. מעבר לאמור, יטען המשיב כי העתירה לא מקימה עילה להתערבות בהחלטה שלא לתת לעותרים היתר עיון כללי בתיקים חסויים, ויחד עם זאת לפנות אל שופטי בתי המשפט לענייני משפחה שישקלו להתמים את פסקי הדין, כפי שנמסר לעיל. זאת, בשים לב להוראות הדין שמנינו, ולשיקול הדעת הרחב המסור למשיב 1 בהחלטתו זו, בפרט נוכח מורכבות ורגישות הדברים. המשיבים יטענו כי החלטת המשיב 1 שלא לאפשר עיון בתיקים החסויים כמות שהם, הולמת את הוראות הדין ומקיימת הרמוניה חקיקתית עם סעיפים 68 ו-70 לחוק בתי המשפט ותכליתם, כמו גם עם הזכות החוקתית להגנת הפרטיות הקבועה בסעיף 7 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, וכן עם חוק הגנת הפרטיות.

49. כן נבקש עוד לדחות את טענת העותרים לפיה אי מתן היתר העיון פוגע בזכותם לחופש העיסוק, חופש הביטוי והחופש האקדמי. לעמדתנו, מרחיק לכת להציג החלטה בדבר עיון במידע לצורך מחקר שעורכים העותרים משום פגיעה בזכויות אלה. ליבת הדיון שלפנינו היא האם זכאים העותרים לפי הדין להיתר עיון כללי כבקשתם. ככל שיימצא שאינם זכאים ושאינו עילה להתערבות בהחלטת המשיב 1, הרי הניסיון לטעון שהחלטתו פוגעת בזכותם לחופש העיסוק ובחופש האקדמי שלהם לא יצלח.

50. ולבסוף נתייחס עוד לטענת העותרים, לפיה בעבר החזיק המשיב 1 במדיניות המאפשרת לתת היתרי עיון כללי בתיקי משפחה, ובשנים האחרונות סטה ממדיניותו זו והמיר אותה בעמדה עקרונית לפיה אין לתת היתר כללי לעיון בתיקים חסויים. לכך נשיב, כי אכן ניתן בשנת 2004 ההיתר שנוכר בעתירה, ואנו אף ציינו לעיל כי אותרו שני היתרים כלליים נוספים בתיקים חסויים. כן ציינו, כי לא אותרו תיעוד או חוות דעת שקדמה למתן ההיתרים. כן הצבענו על מקרה נוסף שאותר, בו נדחתה על-ידי כבי הנשיאה דאז ביניש בקשה להיתר עיון כללי בתיקי אפוטרופסות, תוך אימוץ חוות דעת הלשכה המשפטית אשר סברה כי לא ניתן לאשר מתן היתר נרחב לעיון בתיקי חסויים על פי הדין.

מעבר לאמור, וזה העיקר, ספק אם ניתן לקבוע ממקרים ספורים מדיניות ומנהג מוצק, ומכל מקום, פניות שהגיעו מעת לעת שבו ועוררו דיון באשר לסמכות להיענות להן ולקשיים שהן מעוררות, ואחר דיונים גובשה העמדה הפרשנית שהוצגה לעותר. לפיכך, אין מדובר בסטייה ממדיניות, כי אם בפרשנות עדכנית לסוגיה משפטית מורכבת.

סיכום

51. לאור כל אשר פורט לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד לדחות את העתירה ולחייב את העותרים בהוצאות המשיבים.

היום, יום ראשון כ"ח חשוון תשפ"א (15/11/20)

קרמר

יונתן קרמר, עו"ד

סגן בכיר א' במחלקת הבג"צים

בפרקליטות המדינה

ש

שוש שמואלי

סגנית מנהל מחלקת הבג"צים

בפרקליטות המדינה

תוכן עניינים נספחים

שם הנספח	נספח
צילום אמות המידה לפי תקנה 5(ה) לתקנות העיון	מש/1
צילום נוהל המזכירות מיום 3.12.07	מש/2
צילום נוהל המזכירות שפורסם לציבור מיום 15.5.16	מש/3
צילום נוהל היתר כללי מיום 6.6.18	מש/4
צילומי שלושה היתרי עיון כלליים שהוצאו בשנים 2004, 2006	מש/5
צילום מכתב הנשיאה ביניש מיום 8.8.2011	מש/6
צילום המלצות ועדת גרוס ובסופן נוסח התקנות שהציעה	מש/7

מש/1

צילום אמות המידה לפי תקנה

5(ה) לתקנות העיון

הודעה ברבר קביעת מועד לבחירות חדשות בקלנסווה וברבר מינוי ועדה לניהול עניני הרשות המקומית

לפי חוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965 בתוקף סמכותי לפי סעיף 73(ג) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), התשכ"ה-1965, ובהתאם לפסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו בתיק עת"מ 2044/03 מיום י"ג בכסלו התשס"ד (8 בדצמבר 2003), אני קובע כי -

(1) הבחירות החדשות למועצת עיריית קלנסווה יתקיימו ביום י"ב בטבת התשס"ד (6 בינואר 2004);

(2) חברי הועדה שתנהל את עניני הרשות המקומית יהיו:

ד"ר ערנאן סולטאני

נשאת כיוף

אהוד לשם

כ' בכסלו התשס"ד (15 בדצמבר 2003)

(חמ 709-3)

אבדהם פורז

שר הפנים

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 248; ההשליה, עמ' 217.

הודעה על מינוי ממלא מקום לחבר בוועדת המחקר

לפי החוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה, התשמ"ד-1984 אני מודיע, בהתאם לסעיף 9(ו) לחוק לעידוד מחקר ופיתוח בתעשייה, התשמ"ד-1984¹ (להלן - החוק), כי נירה שמיר, ת"ז 055353601, מונתה לממלאת מקום בוועדת המחקר לענין החוק, בניציגת ציבור. ביום ג' כחשון התשס"ד (29 באוקטובר 2003), לתקופה של שלוש שנים.

י"ט בכסלו התשס"ד (14 בדצמבר 2003)

(חמ 1873-3)

אהוד אולמרט

שר התעשייה המסחר והתעסוקה

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 110; התש"ג, עמ' 106.

הסמכת רשות

לפי חוק הדרכים (שילוט), התשכ"ו-1966

בתוקף סמכותי לפי סעיף 1 לחוק הדרכים (שילוט), התשכ"ו-1966¹ (להלן - החוק), אני מסמיך את חברת דרך ארץ היווייו (1997) בע"מ ואת חברת דרך ארץ מנג'מנט קורפוריישן בע"מ לרשות לענין הסמכויות המפורטות בסעיפים 8 ו-9 לחוק, בכל הנוגע לשלטים הנראים לעיני מי שנוהג בכביש ארצי לישראל, בהגדרתו בחוק כביש אגרה (כביש ארצי לישראל), התשנ"ה-1995.²

ו' בכסלו התשס"ד (1 בדצמבר 2003)

(חמ 1070-3)

אביגדור ליברמן

שר התחבורה

¹ ס"ח התשכ"ו, עמ' 6.

² ס"ח התשנ"ה, עמ' 490.

מינוי נציג שר החקלאות ופיתוח הכפר בוועדה המקומית לתכנון ולבניה חוף השרון

לפי חוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965

בתוקף סמכותי לפי סעיף 18(כ4) לחוק התכנון והבניה, התשכ"ה-1965, אני ממנה את הגי שניר, ת"ז 025484064, לנציגי בוועדה המקומית לתכנון ולבניה חוף השרון, שבמרחבה מצויה מועצה אזורית.

מינוי נציג שר החקלאות ופיתוח הכפר בוועדה המקומית לתכנון ולבניה חוף השרון - בטל.

כ' בכסלו התשס"ד (27 בנובמבר 2003)

(חמ 7-3)

ישראל כ"ץ

שר החקלאות ופיתוח הכפר

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.

² י"פ התשנ"ו, עמ' 2771.

אמות מידה למתן היתר עיון כללי

לפי תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003

בתוקף סמכותי לפי תקנה 5(ה) לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג-2003¹ (להלן - התקנות), ובאישור שר המשפטים אני קובע לאמור:

1. מקבלי היתר עיון כללי

(א) היתר עיון כללי יינתן לאדם שהוא -

(1) עיתונאי המסקר, דרך קבע, את עבודת בתי המשפט;

(2) תוקר או תלמיד מחקר, באישור המנהל האקדמי שלו, במוסד מוכר כמשמעו בסעיף 9 לחוק המועצה לחשכלה גבוהה, התשי"ח-1958, לגבי מידע הדרוש לו לצורך המחקר;

(3) ממלא תפקיד ציבורי על פי דין, ככל שהמידע דרוש לו באופן סביר לצורך מילוי תפקידו.

(ב) נוסף על האמור בסעיף קטן (א), יכול שיינתן היתר עיון כללי לאדם אחר מן המפורטים בו, לרבות לנציגים של ארגוני צרכנים או ארגונים בעלי מטרה חינוכית או ציבורית אחרת, אם הוכח, להנחת דעתו של מנהל בתי המשפט, שיש ענין ציבורי במתן ההיתר המבוקש.

(ג) מקבל היתר עיון כללי יחתום על כתב התחייבות לפי הנוסח שבתוספת.

2. סיג למתן היתר לעיון

לא יינתן היתר עיון לתאגיד.

3. תוקף היתר העיון

תוקף היתר עיון כללי יהיה לשנה אחת, אלא אם כן נקבעה בו תקופה אחרת.

4. שיקול הדעת

אין באמור באמות מידה אלה כדי לגרוע משיקול הדעת של מנהל בתי המשפט הקבוע בתקנה 5(א)-(ד) לתקנות.

¹ ק"ת התשס"ג, עמ' 518 ועמ' 1124.

² ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

תוספת

(סעיף ו'ג)

כתב התחייבות למקבל היתר עיון כללי

אני הח"מ ת"ז מתחייב בזה כמפורט להלן:

- (1) לא לעשות שימוש במידע שהועמד לעיוני ולא למסרו לאחר שלא למטרה שלשמה ניתן לי היתר העיון הכללי;
- (2) להחזיר כל מסמך שקיבלתי לעיוני בשלמותו ובמצב תקין כפי שקיבלתי. אני מודע לכך שאם לא אעשה כן אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק;
- (3) לא לפרסם או לגלות מידע שהועמד לעיוני אלא בהתאם להוראות כל רי"ן, ובהתאם להוראות היתר העיון שניתן לי.

.....
תאריך
חתימה
 כ"ד בכסלו התשס"ד (19 בדצמבר 2003)
 (חמ 3-3254)

דן ארבל, שופט
 נשיא בית משפט מחוזי
 מנהל בתי המשפט

אני מאשר:
יוסף (טומי) לפיד
 שר המשפטים

¹ ק"ת התשס"ג, עמ' 518 ועמ' 1124.
² ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

החלטה בדבר שיעור חלקו של מינהל מקרקעי ישראל בעליית ערך הקרקע, בעת העברת זכות חכירה

לפי חוק מינהל מקרקעי ישראל, התש"ך-1960

בהתאם לסעיף 15(א) ו-16(ג) שבפרק ג' להחלטת מועצת מקרקעי ישראל (שמספרה 534) בדבר שיעור חלקו של מינהל מקרקעי ישראל בעליית ערך הקרקע בעת העברת זכות חכירה מיום כ"ח בסיון התשנ"ב (29 ביוני 1992)¹ (להלן - ההחלטה), אני קובע ומודיע כדלקמן:

- (1) המחיר היסודי שבתוספת הראשונה להחלטה, החל ביום ז' בטבת התשס"ד (1 בינואר 2004) יהיה בשיעור האמור בסעיף ו' של הודעתי מיום כ"ה באלול התשס"ג (22 בספטמבר 2003), לגבי התקופה שהחלה ביום א' בתמוז התשס"ג (1 באוקטובר 2003).

¹ י"פ התשנ"ג, עמ' 19.
² י"פ התשס"ד, עמ' 69.

(2) הסכום הנקוב בסעיף 15(ג) של פרק ג' בהחלטה יהיה, החל ביום ז' בטבת התשס"ד (1 בינואר 2004) 462,000 שקלים חדשים.

כ"ו בכסלו התשס"ד (21 בדצמבר 2003)
 (חמ 3-719)

יעקב אפרתי
 מנהל מינהל מקרקעי ישראל

הודעה בדבר פקיעתו של היתר מוקדם

לפי חוק הנפט, התשי"ב-1952

אני מודיע לפי סעיף 12 לחוק הנפט, התשי"ב-1952, על פקיעתו של ההיתר המוקדם עם זכות קדימה 177/177"זרח" ביום כ"א בכסלו התשס"ד (16 בדצמבר 2003).

כ"א בכסלו התשס"ד (16 בדצמבר 2003)
 (חמ 3-629)

יחזקאל דרוקמן
 הממונה על עניני הנפט

¹ ס"ח התשי"ב, עמ' 322.

הודעה בדבר קביעת תקנים

לפי חוק התקנים, התשי"ג-1953

בהתאם לסעיף 6(ב) לחוק התקנים, התשי"ג-1953, אני מודיעה, כי מכון התקנים הישראלי קבע, בתוקף סמכויותיו לפי סעיף 6(א) לחוק האמור את התקנים הישראליים שלהלן:

ת"ז 1463 חלק 2 - גיאוקסטיל ומוצריו - זיהוי באתר, מדצמבר 2003;

ת"ז 4183 - מערכות כבלי התנעה לרכב בעל מנוע שריפה פנימית, מדצמבר 2003;

ת"ז 4484 - בטיחות במכונות - הערכת סיכונים, מדצמבר 2003;

ת"ז 5056 - מכשירי בישול לשימוש מסחרי הצורכים גז פחמימני מעובה (גפ"מ) או גפ"מ וחשמל - דרישות כטיחות, מדצמבר 2003;

ת"ז 5438 חלק 4 - כימיקלים לטיפול במים המיועדים לשתייה: חומצה פלואורוסייליצית (חומצה הקסא-פלואורוסייליצית) מדצמבר 2003;

ת"ז 5438 חלק 5 - כימיקלים לטיפול במים המיועדים לשתייה: תמיסת אמוניה, מדצמבר 2003;

ת"ז 5438 חלק 6 - כימיקלים לטיפול במים המיועדים לשתייה: נתרן הידרוקסיד, מדצמבר 2003;

ת"ז 5438 חלק 7 - כימיקלים לטיפול במים המיועדים לשתייה: סידן תתי-כלוריתי, מדצמבר 2003.

כ' בכסלו התשס"ד (15 בדצמבר 2003)
 (חמ 3-96)

זיוה פתיר
 המנהלת הכללית של
 מכון התקנים הישראלי

¹ ס"ח התשי"ג, עמ' 30; התשי"ח, עמ' 2; התשל"ט, עמ' 34.

מש/2

צילום נוהל המזכירות מיום

3.12.07

מספר הנוהל: 03/18	נושא הנוהל: עיון בתיקי בית משפט			מדינת ישראל הנהלת בתי המשפט קובץ הנהלים
מהדורה: ראשונה				
	בתוקף מיום: הפרסום	תאריך פרסום: 3.12.2007	לתפוצה: י"ג	נושא הפרק: תהליכי עבודה כלליים

1. כללי

1.1 במזכירות בתי המשפט מתקבלות מידי יום פניות רבות של ציבור באי בתי המשפט, בבקשה לעיין בתיקים המתנהלים בבית המשפט. הבקשה לעיון, יתכן שתגיע ממי שהינו צד ישיר בתיק או ב"כ, או אף מכאלה שאינם צד לתיק, אך מגלים עניין כלשהוא מעיון בתיק. נוהל זה, מפרט את הכללים ודרכי הטיפול בבקשות הציבור לעיין בתיקי בית המשפט, בכדי למנוע מצב של העלמות תיקים או מסמכים. הוראות נוהל זה מתבססות על תקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), התשס"ג – 2003.

2. מטרות

- 2.1 לקבוע שיטת עבודה אחידה במזכירות בתי המשפט, לאופן הטיפול בבקשות לעיון בתיקים.
- 2.2 למסד כללים בדבר מסירת תיקים לעיון/צילום בתיק המתנהל בבית המשפט לידי הצדדים בתיק, ב"כ, בעלי עניין או עיתונאים.
- 2.3 להגדיר תחומי אחריות של בעלי תפקידים שונים בכל שלב בתהליך.
- 2.4 להסדיר פעולות בקרה, פיקוח ומעקב בתהליך, על כל שלביו.

3. הגדרות

"**בקשה לעיון**" – לעניין נוהל זה, בקשה שהוגשה למזכירות בית המשפט לעיון בתיק המתנהל בבית המשפט.
"**מבקש**" – לעניין נוהל זה, מגיש הבקשה לעיון בתיק המתנהל בבית המשפט.
"**עיון**" - לרבות צפייה, האזנה, העתקה, צילום, הדפסה, הקלטה, קבלת פלט מחשב או קבלת עותק של מסמך בכל דרך אחרת, בהתאם לסוג המידע וצורת אחזקתו.
"**תיק בית משפט**" - תיק בית משפט לרבות כל המסמכים והמוצגים שבו, הנמצא בבית המשפט שבו מתבקש העיון או בארכיב בית המשפט.
"**בעל דין**" - צד לתיק בית המשפט לרבות באי כוח.
"**אינו בעל דין**" - כל אדם שאינו צד לתיק בית המשפט.
"**עיתונאי**" – מי שהציג תעודת עיתונאי מטעם לשכת העיתונות הממשלתית.

4. בקשה לעיון בעל דין בתיק

הגיע למזכירות פלוני הטוען כי הינו צד לתיק ומבקש לעיין בתיק, יפעל עובד המזכירות כמפורט להלן:

4.1 מסירת התיק לעיון -

- 4.1.1 יבקש את מספרו של התיק ויאתר את התיק במחשב (במסך גורמים בתיק).
- 4.1.2 יבקש את תעודת הזהות ויזהה את פלוני שאכן הינו בעל דין בתיק.
- 4.1.3 יאתר את התיק המתנהל וישווה פעם נוספת את פרטי המבקש, כפי שמופיעים בתעודת הזהות, לפרטים המופיעים בכתבי הטענות.
- 4.1.4 ימציא למבקש טופס "הודעת עיון בתיק בית משפט", ראה נספח א' (טופס 1 בתוספת לתקנות העיון).
- 4.1.5 יצרף את תעודת הזהות של המבקש לטופס ויפקידם במזכירות.

- 4.1.6 ימסור למבקש את התיק לעיון.
- 4.2 **דגשים -**
- 4.2.1 בעל דין יכול לעיין גם בתיק חסוי או תיק שנידון בדלתיים סגורות, שהוא צד לו ובלבד שהתיק אינו אסור לעיונו.
- 4.2.2 אם הוגשו בתיק בקשות במעמד צד אחד בלבד, בעל הדין שכנגד לא יוכל לעיין בהן עד שלא ניתנה החלטת בית המשפט בעניין והצו, אם ניתן, הומצא לגורם הרלבנטי.
- 4.3 **החזרת התיק לאחר העיון -**
- בתום העיון ועם השבת התיק למזכירות יפעל עובד המזכירות כמפורט להלן:
- 4.3.1 יוודא החזרת התיק בשלמותו ובמצב תקין.
- 4.3.2 ישיב למבקש את תעודת הזהות שהופקדה במזכירות.
- 4.3.3 יתייק את הטופס בתיק וישיב את התיק למקומו.
- 5. בקשה לעיון של מי שאינו בעל דין בתיק אך בעל ייפוי כוח מבעל הדין**
- הגיע למזכירות פלוני הטוען כי אינו צד לתיק, אולם הינו מצויד בצילום תעודת הזהות של בעל הדין וביפויי כוח שניתן לו על ידי בעל הדין ומבקש לעיין בתיק. עובד המזכירות יפעל כמפורט להלן:
- 5.1 יאתר את התיק המבוקש לעיון במחשב, ישווה בין פרטי בעל הדין המצויים בצילום תעודת הזהות לאלה המופיעים במחשב ויוודא שהחתום על יפויי הכוח, הינו בעל דין בתיק.
- 5.2 יבקש את תעודת הזהות מהמבקש ויוודא שפרטיו הם שמופיעים ביפויי הכוח.
- 5.3 במידה ומתעורר ספק בעניין אמינות יפויי הכוח, יפנה עובד המזכירות טלפונית לבעל הדין לאימות הבקשה.
- 5.4 יפעל כמפורט בסעיפים 4.1.4 – 4.1.6 לעיל.
- 5.5 החזרת התיק לאחר העיון – עובד המזכירות יפעל כמפורט בסעיפים 4.3.1 – 4.3.3 לעיל יתייק בתיק גם את יפויי הכוח וצילום תעודת הזהות של בעל הדין.
- 6. בקשה לעיון של מי שאינו בעל דין בתיק**
- הגיע למזכירות פלוני הטוען כי אינו צד לתיק אולם מבקש לעיין בתיק, יפעל עובד המזכירות כמפורט להלן:
- 6.1 **העברת הבקשה להחלטה שיפוטית**
- 6.1.1 יוודא כי העיון בתיק אינו אסור על פי דין.
- 6.1.2 ימציא למבקש טופס "בקשת עיון בתיק בית משפט", ראה נספח ב' (טופס 2 בתוספת לתקנות העיון).
- 6.1.3 יאתר את התיק, יצרף אליו את הבקשה ויגישם לשופט/רשם שהתיק נדון בפניו. באין אפשרות כאמור, יוגש התיק לשופט/רשם שייקבע על ידי נשיא/סגן נשיא בית המשפט.
- 6.2 **אי מתן היתר עיון -**
- משנתנה החלטת שופט/רשם אשר אינה מתירה למבקש לעיין בתיק, יפעל עובד המזכירות כמפורט להלן:
- 6.2.1 יידע את המבקש כי נתקבלה החלטה שיפוטית אשר אינה מאפשרת לו לעיין בתיק.
- 6.2.2 יתייק את טופס הבקשה וההחלטה בתיק.
- 6.3 **מתן היתר לעיון בתיק -**
- משנתנה החלטת שופט/רשם המתירה למבקש לעיין בתיק, יפעל עובד המזכירות כמפורט להלן:
- 6.3.1 יעיין בתוכן ההיתר ויבדוק האם ההיתר ניתן בתנאים מגבילים או שהוגבל רק לחלק מסוים מתיק בית המשפט.

בכל מקרה יש להוציא מתוך התיק מסמכים העלולים לפגוע בפרטיות בעלי הדין לרבות, חוות דעת מומחים בעניינים שברפואה, תסקירי שירות מבחן, דו"חות של עובדים סוציאליים, הערכות מסוכנות וכו'.

- 6.3.2 יידע את המבקש בדבר ההיתר שניתן ויטייקו בתיק.
- 6.3.3 משהגיע המבקש לעיין בתיק, יבקש שיציג בפניו את תעודת הזהות ויזהה אותו שהינו בעל ההיתר שניתן.
- 6.3.4 ימציא למבקש למילוי, טופס "הודעת עיון בתיק בית משפט", ראה נספח א' (טופס 1 בתוספת לתקנות העיון).
- 6.3.5 יצרף את תעודת הזהות של המבקש לטופס ולהחלטת השופט/רשם ויפקידם במזכירות.
- 6.3.6 ימסור למבקש את התיק לעיון.
- 6.4 **החזרת התיק לאחר העיון** – ראה פרוט בסעיף 4.3 לעיל.

7. עיון עיתונאים בתיקים שאינם חסויים

7.1 בדיקת קיומו של היתר לעיון כללי –

הגיע למזכירות עיתונאי המבקש לעיין בתיק/ים, יפעל עובד המזכירות כמפורט להלן:

- 7.1.1 יזהה את העיתונאי כבעל היתר עיון כללי, אשר ניתן לו על ידי מנהל בתי המשפט, באמצעות הצגת תעודת העיתונאי למול היתר העיון הכללי שניתן לו.
- 7.1.2 יבדוק אם ההיתר הוטנה בתנאים או הוגבל לתיקים מסוימים בלבד ובכל מקרה לא ימסור לעיון תיקים חסויים/שנידונו בדלתיים סגורות.
- 7.1.3 יוציא מתוך התיק מסמכים העלולים לפגוע בפרטיות בעלי הדין לרבות, חוות דעת מומחים בעניינים שברפואה, תסקירי שירות מבחן, דו"חות של עובדים סוציאליים, הערכות מסוכנות וכו'.

7.2 לוחות זמנים להיתרי עיון –

עיתונאים מרבים לבקש לעיין בתיקים שזה עתה נפתחו (מייד לאחר הגשת כתב האישום או כתב התביעה) וקיים חשש שדבר קיומה של התביעה תיודע לנאשם באמצעות כלי התקשורת. אשר על כן, יש להתיר עיון בתיק תוך הקפדה על עמידה בלוחות זמנים המפורטים להלן, אלא אם כן יש ראייה כי כתב האישום או כתב התביעה הובאו לידיעת הנאשם או הנתבע קודם לכן.

להלן זמני ההמתנה בין מועד פתיחת התיק בבית המשפט לבין מתן הרשאה לעיתונאים לעיין בו:

- 7.2.1 בהליך **אזרחי** - **בחלופה 7 ימי עבודה** ממועד משלוח התביעה לצד שכנגד.
- 7.2.2 בהליך **פלילי** - **כעבור 14 יום** מפתיחת התיק במזכירות ושליחת כתב אישום והזמנה לנאשם.

7.3 מסירת התיק לעיון –

עובד המזכירות ימסור לעיתונאי את התיק לעיון ועם החזרתו למזכירות יודא החזרת התיק בשלמותו ובמצב תקין.

8. עיון בתיקים חסויים על ידי מי שאינו בעל דין בתיק

ככלל, תיקים חסויים על פי דין ותיקים שנידונו בדלתיים סגורות אינם פתוחים לעיון למי שאינו בעל דין בהליך. סעיף 70 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], קובע כי פרסום דבר על דיון שהתנהל בדלתיים סגורות מותנה בכך שניתנה רשות של בית המשפט. לפיכך, עיתונאי או אדם אחר שמעוניין לעיין בתיק חסוי ולפרסם דבר ממנו, זקוק לאישור מפורש של בית המשפט.

9. אישור

נוהל זה אושר על ידי סמנכ"ל מקצועי מזכירות.

10. תחולה

תחולתו של נוהל זה מיום פרסומו.

11. נספחים

נספח א' – [טופס "הודעת עיון בתיק בית משפט"](#) (טופס 1 בתוספת לתקנות העיון).
נספח ב' – [טופס "בקשת עיון בתיק בית משפט"](#) (טופס 2 בתוספת לתקנות העיון).

מש/3

צילום נוהל המזכירות
שפורסם לציבור מיום 15.5.16

נוהל לפרסום

נושא הנוהל: עיון בתיקי בית משפט				מדינת ישראל הנהלת בתי משפט
גורם כותב:	תחום:	תאריך פרסום:	מהדורה:	מספר נוהל:
חטיבת תפעול ומזכירות	כל התחומים	15/5/2016	ראשונה	פ-03/18

עיון בתיק בית משפט על ידי בעל דין בתיק

1. בהתאם לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), תשס"ג-2003 (להלן – **תקנות העיון**), רשאי בעל דין לעיין בתיק בית משפט שהוא צד בו, אלא אם כן תיק בית המשפט אסור לעיונו על פי דין.
2. בעל דין המבקש לעיין בתיק נייר של בית משפט בו הוא בעל דין, יגיע לבית המשפט בו מתנהל תיק בית המשפט ויגיש באמצעות מזכירות בית המשפט "הודעת עיון" לפי **טופס 1** שבתוספת לתקנות העיון (להלן – **הודעת עיון**).
3. בעל דין המבקש לקבל עותק ממסמכי תיק בית משפט שנפתח במערכת "נט המשפט" (להלן - תיק אלקטרוני), יפנה למזכירות בית המשפט בו מתנהל התיק, בצרוף תעודת זהות, ויקבל כל מסמך שנמצא בתיק בית המשפט, בתנאי שאין מניעה בדין לקבלו.
 - 3.1 למרות האמור בסעיף 3 לעיל, בעל דין יכול לקבל החלטות לא חסויות גם במזכירות בתי המשפט בהן לא מתנהל התיק בעניינו.
 - 3.2 ניתן לעיין ולהדפיס החלטות לא חסויות מהתיק האלקטרוני, באמצעות התחברות לאתר "נט - המשפט". הכניסה לאחרון היא דרך אתר הרשות השופטת, שכתובתו להלן : www.court.gov.il
4. בעל דין יכול לתת ייפוי כוח חתום על ידו, לאדם אחר לצורך עיון בתיק עבורו. ייפוי הכוח יכלול את פרטי בעל הדין מייפה הכוח, ופרטי האדם האחר, ואליו יצורפו צילומי תעודות הזהות של שניהם.

עיון בתיק בית משפט על ידי מי שאינו בעל דין

5. אדם המבקש לעיין בתיק בית משפט ואינו צד להליך, יכול להגיש בקשה "לעיון בתיק" לשופט הדין בתיק, **העיון בהתאם להחלטה שיפוטית בלבד**.
- המבקש לעיין, יגיש בקשה מנומקת לפי **טופס 2** שבתוספת לתקנות העיון, לשופט או לרשם שהתיק נדון בפניו (להלן – **בקשת עיון**). אם אין אפשרות להגיש לשופט או לרשם שהתיק נדון בפניו, תוגש הבקשה לשופט או לרשם שיקבע לצורך כך נשיא בית המשפט.
6. בקשת העיון תועבר לשופט או לרשם אשר ישקול את בקשת העיון וייתן החלטתו.
7. מזכירות בית המשפט תיידע את המבקש בדבר תוכן ההחלטה ותפעל בהתאם לאמור בה.

היתר כללי לעיון

המבקש לקבל היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, יגיש בקשה לקבלת היתר כללי לעיון כפי שיפורט להלן:

1. בקשה מפורטת תוגש בכתב, למנהל בתי המשפט באמצעות הממונה על [חוק חופש המידע](#) בהנהלת בתי המשפט ובהתאם לתקנה 5(א) לתקנות העיון. פרטי התקשרות עם הממונה על חוק חופש המידע באתר הרשות השופטת.
2. הבקשה תיבחן, בין היתר, בהתאם לאמות מידה שקבע מנהל בתי המשפט, אשר מפורסמות בילקוט הפרסומים.
3. בהתאם לתקנות העיון, רשאי מנהל בתי המשפט לתת היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט אם ראה שיש בכך עניין ציבורי. כמו כן, רשאי מנהל בתי המשפט לסרב לבקשה.
4. באם ניתן היתר כללי לעיון בתיקי בית המשפט, רשאי מנהל בתי המשפט לקבוע בהיתר כל תנאי או הסדר על מנת לאזן בין הצורך בעיון בתיק ובין פגיעה אפשרית בבעל דין או בצד שלישי.
5. מנהל בתי המשפט ייתן החלטתו בבקשה בכתב באמצעות הממונה על חוק חופש המידע.

מש/4

צילום נוהל היתר כללי מיום

6.6.18

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

הוראות נוהל של מנהל בתי המשפט

מספר ההוראה	הנושא	תפוצה	בתוקף מיום
1-2018	נוהל היתר כללי לעיון בתיקי בית המשפט	כללי	5.7.2016 תיקון מיום 6.6.2018

א. כללי

1. הסמכות והתנאים למתן היתרי עיון כלליים בתיקי בית משפט, קבועים בתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), תשס"ג-2003; ובאמות מידה למתן היתר עיון כללי, שפורסמו בילקוט הפרסומים¹ (להלן – **אמות מידה**).

2. מטרתו של נוהל זה הינה למסד כללים, לקבוע שיטת עבודה, להגדיר תחומי אחריות וליצור אחידות בנושא הטיפול בבקשה להיתר כללי לעיון.

ב. הגשת בקשה לקבלת היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט

3. בקשות להיתרי עיון יוגשו לגורמים הבאים:

א. בקשה של עיתונאי תמוען לדוברות מערכת בתי המשפט באמצעות כתובת דוא"ל dover@court.gov.il.

ב. בקשה של כל אדם אחר (דוגמת חוקר, תלמיד מחקר או אדם הממלא תפקיד ציבורי על פי דין) תמוען ליחידת חופש המידע והיתרי עיון בהנהלת בתי המשפט באמצעות כתובת דוא"ל hofesh-hamida@court.gov.il.

4. המבקש לקבל היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, יגיש בקשה לקבלת היתר כללי לעיון, על גבי **טופס בקשה לקבלת היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט**, המצורף כנספח 1 לנוהל זה, החתום בחתימת המבקש.

5. לטופס הבקשה יצורפו המסמכים הבאים:

¹ ר' אמות מידה למתן היתר עיון כללי ב"פ תשס"ד מס' 5259 מיום 31.12.2003 עמ' 1436

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

- א. **כתב התחייבות**, המצורף כנספח 2 לנוהל זה, ממולא כהלכה וחתום בחתימת המבקש ;
- ב. אישור הארגון שבו מועסק המבקש בתפקיד שלשמו מתבקש היתר העיון, הכולל את פרטיו האישיים של המבקש, תחומי העניין המבוקשים וסוגי התיקים שבהם מבוקש העיון, ופירוט בתי המשפט בהם מבוקש עיון. האישור יופנה לדוברות מערכת בתי המשפט או ליחידת חופש המידע והיתרי עיון בהנהלת בתי המשפט, לפי העניין.
- ג. אם המבקש הוא עיתונאי, יצורף לטופס הבקשה גם העתק תעודת עיתונאי בתוקף, מאת לשכת העיתונות הממשלתית או תעודת עיתונאי אחרת.
6. המבקש יודיע לדוברות מערכת בתי המשפט או ליחידת חופש המידע והיתרי עיון בהנהלת בתי המשפט, לפי העניין, על כל שינוי בפרטים שנמסרו במסגרת בקשתו, לרבות סיום עבודתו בגוף שלשם מילוי תפקידו בו התבקש היתר העיון, סיום העיסוק שלשמו התבקש היתר העיון או פקיעת התכלית שלשמה התבקש היתר העיון.
- ג. **בחירת הבקשה**
7. בהתאם לדין, היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, יכול וינתן במקרים בהם נמצא שיש עניין ציבורי בכך. עניין זה ייבחן באופן פרטני לגבי כל בקשה, בין היתר, בהתאם לאמות המידה.
8. במסגרת הבחינה ייבדק, בין היתר, האם המבקש עשוי להיות מצוי בניגוד עניינים ככל שיינתן לו היתר או שישנה מניעה משפטית למתן היתר למבקש.
9. ההחלטה בבקשה תינתן בידי מנהל בתי המשפט או מי שהוא הסמיכו לכך. במסגרת ההיתר, רשאי מנהל בתי המשפט (או מי שהוא הסמיכו לכך) לקבוע כל תנאי, הסדר או הגבלה הנדרשים על מנת לאזן בין הצורך בעיון בתיק ובין הפגיעה האפשרית בבעל דין או בצד שלישי.
10. ההחלטה תימסר למבקש באמצעות דוברות מערכת בתי המשפט או באמצעות הממונה על יחידת חופש המידע והיתרי עיון בהנהלת בתי המשפט, לפי העניין.
11. ההיתר יהיה בנוסח המצורף כנספח 3 לנוהל זה, בשינויים הנדרשים.
- ד. **ביצוע העיון**
12. היתר העיון אינו חל על העניינים הבאים :

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

א. עניינים הנדונים בדלתיים סגורות, עניינים אשר הוטל איסור על פרסומם, עניינים אסורים לפרסום לפי כל דין, או עניינים שהוגשה לגביהם בקשה לדיון בדלתיים סגורות או לאיסור פרסומם וטרם ניתנה החלטה בבקשה.

ב. חוות דעת רפואית, תסקיר שירות מבחן, דו"ח עובד סוציאלי, והערכת מסוכנות.

13. עיון בתיקים יכול להיעשות באופן ממוחשב או בדרך של עיון בתיק הפיזי, בהתאם להוראות ההיתר ונסיבות העניין. במקרים שהעיון מתבצע בתיק הנייר הפיזי, סדרי העיון ומועדי העיון יקבעו על ידי נשיא בית המשפט הרלבנטי, ובתום העיון יושב התיק בשלמותו ובמצב תקין למזכירות בית המשפט.

14. הוצאות העיון בתיקי בית משפט, ככל שיהיו, יחולו על המעיין.

15. ככל שניתן לבעל היתר עיון אמצעי לשם התחברות למערכת המחשוב של בתי המשפט, עליו להודיע לדוברות מערכת בתי המשפט או ליחידת חופש המידע והיתרי עיון בהנהלת בתי המשפט, לפי העניין, באופן מיידי, במקרה של אובדן אמצעי ההתחברות.

ה. נספחים

16. מצורפים לנוהל זה הנספחים הבאים:

א. נספח 1: טופס בקשה לקבלת היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט

ב. נספח 2: כתב התחייבות

ג. נספח 3: נוסח היתר כללי לעיון

הוראת נוהל זה תפורסם באתר האינטרנט של מערכת בתי המשפט.

יגאל מרזל, שופט
מנהל בתי המשפט

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

טופס בקשה לקבלת היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט

(נספח 1)

הריני מבקש היתר כללי לעיון בתיקי בית משפט, בהתאם לתקנות בתי המשפט ובתי הדין לעבודה (עיון בתיקים), תשס"ג-2003 (להלן – תקנות העיון); ובהתאם לאמות מידה למתן היתר עיון כללי (להלן – אמות מידה).

1. שם המבקש: _____
2. ת"ז המבקש: _____
3. עיסוקו של המבקש: _____
4. התפקיד שלשמו נדרש היתר העיון: _____
5. הארגון שבו מועסק המבקש בתפקיד שלשמו מתבקש היתר העיון: _____
6. מטרת העיון: _____
7. תקופת העיון המבוקשת: _____
8. הטעמים המצדיקים מתן היתר: _____
9. בתי המשפט בהם מבוקש העיון: _____
10. תחומי המשפט בהם מבוקש עיון: _____
11. סוגי התיקים, המסמכים או המוצגים שלגביהם מבוקש ההיתר: _____
12. אסמכתאות לתמיכה בבקשה (יש לפרט מהן האסמכתאות ולצרף העתק מהן): _____

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

13. האם המבקש עשוי להימצא בניגוד עניינים כתוצאה ממתן ההיתר או שקיימת מניעה משפטית למתן ההיתר? כן / לא. אם כן, פרט: _____

14. מידע רלוונטי נוסף: _____

15. פרטי התקשרות:

כתובת: _____
טלפון: _____ פקס: _____ נייד: _____
כתובת דוא"ל: _____
כתובת במקום העבודה: _____
טלפון במקום העבודה: _____ פקס: _____

הצהרה:

הריני מצהיר כי כל הפרטים שמסרתי נכונים. הריני מתחייב לעדכן בדבר כל שינוי בפרטים שנמסרו לעיל, לרבות הפסקת עבודתי בארגון במסגרתו נמסר לי ההיתר ופקיעת תוקף תעודת לע"מ (לעיתונאי).

תאריך: _____ חתימה: _____

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

כתב התחייבות למקבל היתר עיון כללי

(נספח 2)

אני _____ ת"ז _____, אשר מבקש את ההיתר לעיון כללי
בתיקי בתי משפט במסגרת עיסוקיי ב _____ מתחייב בזה
כמפורט להלן –

1. לא לעשות שימוש במידע שהועמד לעיוני ולא למסרו לאחר שלא למטרה שלשמה ניתן לי היתר העיון הכללי.
2. להחזיר כל מסמך שקיבלתי לעיוני בשלמותו ובמצב תקין כפי שקיבלתי; אני מודע לכך שאם לא אעשה כן אהיה צפוי לעונשים הקבועים בחוק.
3. לא לפרסם ולא לגלות מידע שהועמד לעיוני אלא בהתאם להוראות כל דין ובהתאם להוראות היתר העיון שניתן לי.

תאריך: _____ חתימה: _____

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

נוסח היתר כללי לעיון

(נספח 3)

תאריך: _____

לכבוד: _____

הנדון: היתר כללי עיון בתיקי בתי המשפט

1. ניתן לך בזאת היתר כללי לעיון בתיקי בתי המשפט מכוח תקנה 5 לתקנות בתי המשפט (עיון בתיקי בית המשפט), התשס"ג – 2003. העיון יבוצע לפי נוהל מנהל בתי המשפט מספר 1-2018, בנושא "נוהל היתר כללי לעיון בתיקי בית המשפט", ובהתאם להוראות הבאות:
 - א. מטרת ההיתר היא לצורך _____ [עבודה עיתונאית/ לימודים אקדמיים/ אחר], במסגרת עבודתך ב _____ [שם הארגון] בלבד.
 - ב. מכוח היתר זה אתה רשאי לעיין בתיקים הבאים: _____, למעט העניינים הבאים:
 - (1) עניינים הנדונים בדלתיים סגורות, עניינים אשר הוטל איסור על פרסומם, עניינים אסורים לפרסום לפי כל דין, ועניינים שהוגשה לגביהם בקשה לדיון בדלתיים סגורות או לאיסור פרסומם וטרם ניתנה החלטה בבקשה.
 - (2) חוות דעת רפואית, תסקיר שירות מבחן, דו"ח עובד סוציאלי, והערכת מסוכנות.
 - (3) [מגבלות פרטניות, ככל שישנן].
 - ג. אין לעשות שימוש במידע שהועמד לעיוןך ולא למסרו לאחר שלא למטרה שלשמה ניתן לך היתר העיון הכללי.
 - ד. אין לפרסם פרט כלשהו לגבי מצבו הרפואי של אדם, אלא אם יושמט מן הפרסום שמו של אותו אדם וכל פרט מזהה אחר שלו.
 - ה. אין לפרסם ולגלות מידע שהועמד לעיוןך אלא בהתאם להוראות כל דין ובהתאם להוראות היתר העיון שניתן לך.
2. **תוקף ההיתר הוא עד ליום** _____ או עד להודעה אחרת מטעם הנהלת בתי המשפט, לפי המוקדם.
3. ככל שיינתן לך אמצעי לשם התחברות למערכת המחשוב של בתי המשפט, עליך להודיע להנהלת בתי המשפט **באופן מיידי** במקרה של אובדן אמצעי ההתחברות.

הנהלת בתי המשפט
إدارة المحاكم
COURTS ADMINISTRATION

4. עליך להודיע לדוברות מערכת בתי המשפט או ליחידת חופש המידע והיתרי עיון בהנהלת בתי המשפט, לפי העניין, על כל שינוי בפרטים שנמסרו במסגרת בקשתך, לרבות סיום עבודתך בגוף שלשם מילוי תפקידך בו התבקש היתר העיון, סיום העיסוק שלשמו התבקש היתר העיון או פקיעת התכלית שלשמה התבקש היתר העיון.
5. נבקשך לשמור על כללי העיון.

בברכה,

מש/5

צילומי שלושה היתרי עיון
כלליים שהוצאו בשנים 2004,
2006

DIRECTOR OF COURTS IN ISRAEL
Administration of Courts, Jerusalem

ט' שבט, תשס"ד
1 פברואר, 2004

מנהל בתי המשפט בישראל
התחלה בתי המשפט, ירושלים

לכבוד
הילה מילר, עו"ד
רח' אבן גבירול 195
תל-אביב 62033

ג.ג.

הנדון: חיתוך עיון בתיקי בית משפט לענייני משפחה

בתוקף סמכותי לפי סעיף 5 לתקנות בתי המשפט (עיון בתיקי בתי המשפט), התשס"ג – 2003, ולאחר שחתמת על כתב התחייבות, נזון לך בזה חיתוך אש"י לעיון בתיקי בית משפט לענייני משפחה וחכל בכפוף להגבלות הבאות:

1. האישור הינו לצורך מחקר אקדמי בלבד.
2. העיון יתבצע בבית משפט לענייני משפחה ובתיקים שבהם הועברה משמורת הילדים לאג בלבד.
3. העיון יתבצע לפי הנחיות ובפיקוח מזכיר בית משפט לענייני משפחה ובמקום שעליו יורה.
4. תיק בית המשפט כולו או חלקו לא יוצא מנחום משרד בית המשפט.
5. חיתוך זה חל רק על תיקים שהדיון בהם הסתיים.
6. אין לפרסם או למסור שמות או כל פרט מזהה לגבי בעלי הדין או עדים בתיק. מוטלת החובה להקפיד על הזכות לפרטיות ולהימנע מכל השיפה של פרטים אישיים.
7. במקרה של ספק בדבר תחולת חיתוך זה על עניין מסוים, יכריע בעניין שופט או רשם שהתיק נזון בפניו ובאין אפשרות כאמור שופט או רשם שקבע גטיא בית המשפט.
8. תוקף החיתוך הינו עז' 31.12.04.

למבור רב,
דן אביב שופט
נשיא בית משפט מחוזי
מנהל בתי המשפט

העתק, דר' רות הלפרין סדרי, אוני בר-אילן, רמת-גן 52900.

N 104 /ME

רח' כנפי נשרים 22 ירושלים 95464, ת"ד 34142 מיקוד 91340, טל': 6556717 6556710 02-6556710 פקס: 02-6513191

ט' 88 30/08/03

Jan. 03 2005 03:51PM P2

FAX NO. : 972 3 5440313

FROM : MELLER LAW OFFICE

מדינת ישראל
הנהלת בתי המשפט
המשנה למנהל בתי המשפט

י"ב כסלו, תשס"ו
13 דצמבר, 2005

לכבוד
ד"ר דפנה הקר
הפקולטה למשפטים
אוני ת"א
ת.ד. 39040
ת"א 69978

ג.ג.

הנדון: היתר עיון כללי בתיקי בית משפט לענייני משפחה

בתוקף סמכותי לפי סעיף 5 לתקנות בתי המשפט (עיון בתיקי בתי המשפט), התשס"ג – 2003, ולאחר שתתמת על כתב התחייבות, ניתן לך בזה היתר אישי לעיון בתיקי בית משפט לענייני משפחה במחוז תל אביב והכל בכפוף להגבלות הבאות:

1. האישור הינו לצורך מחקר אקדמי בלבד.
2. ההיתר אינו כולל תיקי אימוץ.
3. העיון יתבצע בבית משפט לענייני משפחה ובתיקי ירושה.
4. העיון מוגבל ל-300 תיקים בלבד.
5. העיון יתבצע לפי הנחיות ובפיקוח מזכיר בית משפט לענייני משפחה ובמקום שעליו יורה.
6. תיק בית המשפט כולו או חלקו לא יוצא מתחום בית המשפט.
7. היתר זה חל רק על תיקים שהדיון בהם הסתיים.
8. אין לפרסם או למסור שמות או כל פרט מזהה לגבי בעלי הדין ואז עדים בתיק. מוטלת החובה להקפיד על הזכות לפרטיות ולהימנע מכל הסיפה של פרטים אישיים.
9. במקרה של ספק בדבר תחולת היתר זה על ענין מסוים, יכריע בעניין שופט או רשם שהתיק נדון בפניו ובאין אפשרות כאמור שופט או רשם שקבע נשיא בית המשפט.
10. תוקף ההיתר הינו מיום 1.9.2006 – 31.8.2007.

בכבוד רב,
רוני בודסקי, שופט
נשיא בית משפט שלום
המשנה למנהל בתי המשפט

הנהלת בתי המשפט

לכבוד
יניב רון - אל
הפקולטה למדעי החברה
החוג לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
אוניברסיטת תל אביב
רמת אביב, תייד 39040
תל אביב 69978

א.ג.

הגדון: היתר עיון כללי בתיקי בית משפט לנוער

בתוקף סמכותי לפי סעיף 5 לתקנות בתי המשפט (עיון בתיקי בתי המשפט), התשס"ג – 2003, ולאחר שתתממת על כתב התחייבות בהתאם לאמות המידה שקבע מנהל בתי המשפט, ניתן לך בזאת היתר אישי לעיון ב – 100 תיקי בית משפט שלום לנוער.
היתר העיון ניתן בכפוף למגבלות הבאות :

1. האישור הינו לצורך מחקר אקדמי בלבד.
2. היתר העיון כולל החלטות שניתנו בדלתיים סגורות.
3. העיון יתבצע בבית המשפט לנוער בתל אביב.
4. העיון בתיקים יתבצע בפיקוח המזכיר הראשי של בית המשפט.
5. תיק בית המשפט, לרבות ההחלטות שניתנו בו, לא יוצא מתחום בית המשפט.
6. היתר זה חל על תיקים שהסתיימו עד ליום 31.12.2005.
7. אין לפרסם, למסור או לעשות כל שימוש אחר בשמות הצדדים ובפרטים מזהים אודות בעלי הדון /או עדים בתיקים.
8. במקרה של ספק בדבר תחולת היתר זה על עניין מסוים, יכריע בעניין סגן הנשיא של בית משפט שלום שבתחומו נידון התיק.
9. תוקף ההיתר הינו עד ליום 31.12.2006.

בכבוד רב,
רוני בודסקי, שופט
נשיא בית משפט שלום
המשנה למנהל בתי המשפט

מש/6

צילום מכתב הנשיאה ביניש

מיום 8.8.2011

בית המשפט העליון
THE SUPREME COURT OF ISRAEL

JUSTICE DORIT BEINISCH
PRESIDENT

השופטת דורית ביניש
נשיאת בית המשפט העליון

ירושלים, ח' באב, התשע"א
08 באוגוסט 2011
מספרנו 12488411

ד"ר אורי כרוך
החוג לעבודה סוציאלית
המכללה האקדמית תל-חי
ד.נ. גליל עליון 12210

לכבוד
פרופ' אלי לוונטל
באמצעות מייל: elil@adm.telhai.ac.il

הנדון: בקשתכם לאסוף נתונים מתיקי אפוטרופסות לצורך מחקר על אפוטרופסות

ביום 8.3.2011 פניתם במכתב אליי ולמנהל בתי המשפט בבקשה שנאפשר לכם לעיין ולאסוף נתונים ממדגם של כמאתיים תיקי אפוטרופסות המתנהלים בבתי המשפט בישראל, ובפרט בבית המשפט לענייני משפחה בקריית שמונה. העיון התבקש לצורך עריכת מחקר בנושא מוסד האפוטרופסות בישראל, על רבדיו השונים.

פניותיכם אלינו נעשו לאחר שפניות קודמות שלכם לגורמים שונים במערכת המשפט, ובכלל זה ללשכה המשפטית בהנהלת בתי המשפט ולממונה לפי חוק חופש המידע, נענו בשלילה, וזאת עקב החיסיון שמטיל הדין על תיקים הנדונים בבתי המשפט לענייני משפחה. ככל הידוע לנו, פנייה דומה לאפוטרופוס הכללי נדחתה אף היא בעבר מנימוקים שבהוראות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1988, והרצון להגן על ענייני הפרטיים של אדם.

בשל רצינות המחקר וחשיבותו, ביקשנו לבחון האם ניתן יהיה למצוא דרך לאפשר את העיון המתבקש בתיקי אפוטרופסות. לשם כך, פנינו למחלקה המשפטית בהנהלת בתי המשפט וביקשו את חוות דעתם באשר לאפשרות העיון בתיקים האמורים בשים לב לחובת מערכת המשפט לשמור על פרטיותם של החסויים ועל חסיון הדיונים המתנהלים בדלתיים סגורות.

בית המשפט העליון
THE SUPREME COURT OF ISRAEL

JUSTICE DORIT BEINISCH
PRESIDENT

השופטת דורית ביניש
נשיאת בית המשפט העליון

קיבלנו את עמדת המחלקה המשפטית ביום 20.7.2011. על פי עמדה זו, לא ניתן לאפשר עיון גורף בתיקי אפוטרופסות, מאחר שהם תיקים חסויים על פי הדין. בעמדת הלשכה המשפטית צוין כי חיסיון ההליכים הקבוע בחוק, והעובדה שהם מתנהלים בדלתיים סגורות, משתרע גם על מסמכי התיק. עוד צוין כי עיון כאמור בתיקי אפוטרופסות אינו מתאפשר גם מכוח חוק חופש המידע, שכן אין החוק מתיר מסירת מידע לגבי תוכנו של הליך משפטי.

לאחר שבחנתי את עמדת המחלקה המשפטית ראיתי לנכון לאמץ אותה. אמנם, בטוחני שעיון בתיקים חיוני לצורך קיום המחקר אודות מוסד האפוטרופסות, אולם אין ניתן לאשר מתן היתר נרחב לעיון בתיקים כפי שהתבקש על ידיכם, אשר יש בו כדי לפגוע בזכותם של החסויים. לפיכך, ובשים לב לזכות לפרטיות של פסולי הדין ולחובת מערכת המשפט להגן על זכויותיהם, לא אוכל להיענות לבקשתכם.

יחד עם זאת, ראיתי לנכון להביא לידיעתכם כי בהתאם לתקנה 16 לתקנות הכשרות המשפטית והאפוטרופסות (סדרי הדין וביצוע), תש"ל-1970, מנהלת הנהלת בתי המשפט רישום מרכזי של פסולי דין בפנקס פסולי דין. פנקס פסולי הדין, בהתאם לתקנה 16(א), פתוח לעיון כל דורש. ככל שהדבר עשוי לסייע למחקרכם, הנכם יכולים לעיין בפנקס, המכיל מידע אודות שמו, מספר זהותו ומענו של מי שהוכרז כפסול דין; תאריך ההכרזה עליו כפסול דין וכן מידע אודות מספר התיק ובית המשפט שהחליט בדבר ההכרזה האמורה.

ב ב ר כ ה

דורית ביניש

העתק: השופט משה גל, מנהל בתי המשפט, נשיא של בית משפט מחוזי

מש/7

צילום המלצות ועדת גרוס
ובסופן נוסח התקנות שהציעה

מדינת ישראל - בתי המשפט

י ש ר א ל

מ ד י ב ת

הוועדה לבדיקת הגלישה לתיקי בתי-המשפט
והעיון בהם

ד ין ו ח ש ב ון

תמוז תשנ"ד - יוני 1994

מדינת ישראל - בתי המשפט

דו"ח הועדה לבדיקת הגישה לתיקי בתי-המשפט והעיון בהם

מינוי הועדה וסמכויותיה

1. שר המשפטים, פרופ' דוד ליבאי, מינה את הועדה במכתבו מיום 18.7.93 (ששוגר והתקבל על-ידי חברי הועדה רק בסוף חודש אוגוסט 1993), וזאת על דעת נשיא בית-המשפט העליון, כאשר סמכויותיה הן לבדוק:

"את הגישה של הכתבים לענייני משפט ושל הצלמים אל מקורות המידע שלהם ואל התיקים בבתי-המשפט. הועדה תבדוק את הטענות של ועד הכתבים לענייני משפט, באשר למגבלות המוטלות עליהם. הועדה תמליץ על צו או כללים, שיהיה בהם ציות לחוק והאיזון הנדרש בין פומביות המשפט וזכות הציבור לדעת, לבין זכויות הפרט והיכולת לנהל משפט הוגן".

סמכויות הועדה הורחבו, לאור מכתבו הנוסף של שר המשפטים מיום 28.11.93, לפיו התבקשה הועדה לבדוק גם את תקנות הארכיון 1935, את תנאי העיון של הציבור במסמכי בי-דין ומתן היתר לעיון בהם גם למי שאינו צד להליכים.

2. חברי הועדה נתמנו: השופט יהושע גרוס (יו"ר), השופט גבריאל שטרסמן, ד"ר פרץ סגל, גב' אתי אשד ומר זכריה גינוסר.

3. הועדה התמנתה בהמשך לועדה קודמת, שהוקמה עוד בחודש ספטמבר 1990 על-ידי שר המשפטים דאז, מר דן מרידור, בראשותה של השופטת שולמית ולנשטיין, שנתבקשה לבדוק את סוגיית העיון בתיקי בתי-המשפט, הן על-ידי הציבור הרחב והן על-ידי קבוצות מיוחדות, כגון: עיתונאים, גופים בעלי-אופי ציבורי, מוסדות וגופים אקדמיים וכיו"ב. ועדה זו גבתה עדויות וקיבלה חומר כתוב, שהועבר לרשותה של הועדה הנוכחית, והפסיקה את עבודתה עם פרישתה של השופטת ולנשטיין לגימלאות.

מדינת ישראל - בתי המשפט

4. מיד עם מינויה, פרסמה הועדה הודעה על כינונה בעיתונות והזמינה כל אדם או גוף החפץ להשמיע את עמדתו בסוגיה האמורה לפנות למרכז הועדה. כמו-כן שוגרו פניות בכתב לנשיא מועצת העתונות, לאגודת העיתונאים, ליושב ראש תאגיד כתבי בתי-המשפט בחמש הערים הגדולות, ליו"ר המועצה להגנת הפרטיות וליו"ר לשכת עורכי-הדין.

העדויות שהובאו בפני הועדה

5. הועדה שמעה את עדויותיהם של פרקליטת המדינה, עו"ד דורית בירניש, כב' השופטת סביונה רוטלור, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה, הפרופ' נחום רקובר, סגן בכיר בפרקליטות המדינה, מחלקת הבג"צים, עו"ד מלכאל בלס, פנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' מ' שני, היועץ המשפטי של מועצת העיתונות, עו"ד ע' בן-פורת, העיתונאים יצחק לוינסון (עת"ם), פיני קרן (גלובס), שמואל מיטלמן (מעריב), חן דגן (חדשות), דרין מרכוס (ג'רוזלם פוסט), יחזקאל אדירם (ידיעות אחרונות), יורם רקובי (ידיעות אחרונות), צבי הראל (הארץ), היועצת המשפטית של האגודה לזכויות האזרח, עו"ד דנה ברוסקמן, ראש המכון למשפט פלילי באוניברסיטת תל-אביב, פרופ' קנת מן, מרצה בכיר למשפטים באוניברסיטת תל-אביב, ד"ר זאב סגל, סגן בכיר ליועץ המשפטי לממשלה במשרד העבודה והרווחה, עו"ד נילי מימון, פקידת סעד ראשית לחוק הנוער, גב' פרים פבר, יו"ר המועצה הלאומית לשלום הילד, ד"ר יצחק קדמן והיועצת המשפטית של המועצה לשלום הילד, עו"ד תמר מורג. כמו-כן קיבלה מזכרים רבים בכתב ומאמרים שנכתבו בנושאים אלה.

6. העיתונאים שהעידו בפני הועדה, הדגישו את הצורך להתייחס אליהם כמשרתי-ציבור, המספקים לציבור מידע חשוב וחיוני ולא כמטרד וכמרי שמפריעים לפקודי בתי-המשפט במלאכתם, וכן את החשיבות שבנזירת מידע שוטף ומהיר. כמו-כן ציינו את ההכרח לציין על כריכת תיקי בתי-המשפט את היקפו של צו איסור פרסום, אם ניתן באותו תיק, היינו - אם מדובר באיסור פרסום כללי או שמא באיסור פרסום חלקי, שאז יש לפרט במדויק את היקפו.

מדינת ישראל - בתי המשפט

לפי השקפתם, אין הצדקה לעכב פרסום הגשת תביעות או כתבי-אישום, שכן אלה אינם נופלים בדרך-כלל כרעם ביום בהיר על הנתבע או הנאשם. בפרט אמורים הדברים לגבי אישי-ציבור, שכבר עברו הליכי חקירה משטרתית ממושכים, הליכי שימוע וכיו"ב וודאי שאינם מופתעים מהגשת כתב-אישום נגדם. השהיית הפרסום רק גורמת להדלפות ולפרסומים מטעים ופוגעים באחרים. מה גם שבתקופתנו ניתן להודיע לנאשם בזמן-אמת על הגשת כתב-אישום על-ידי פקס, טלפון וכד'. כמו-כן יש חשיבות במתן מידע חיוני ומהיר לציבור בעניינים כלכליים, כדי להזהיר קורבנות פוטנציאליים. מוסכם עליהם כי אין לפרסם הטלת סעדים זמניים, כגון עיקולים, עד למועד ביצועם, כדי שלא לשים לאל את מימוש הסעד.

העיתונאים השמיעו עתירה להתרת צילומים באולמות בית-המשפט, עד לתחילת הדיון, שכן המצב הקיים, שלפיו עליהם להשיג היתר מנשיא בית-המשפט, מכביד ביותר, ולא אחת קשה לקבל את ההיתר בדחיפות הדרושה. לכן, ממליצה הועדה על הסדר אחיד בענין זה.

כמו-כן העלו העיתונאים בקשה להתיר עיון בלתי-מוגבל בספר היסוד של רישום התיקים הנכנסים וקביעת שעות סבירות לעיון בתיקים, שכן, לטענתם, זמן העיון מוגבל מדי והוא מסתיים בטרם יורדים התיקים למזכירות.

לבסוף ביקשו נציגי העיתונות לקבוע כללים ברורים, שיסדירו את העיון בתיקים בצורה מסודרת, שלא תהיה תלויה בשרירות-לב או בקשרים של עיתונאי זה או אחר עם אנשי-המזכירות, והקצאת חדר מיוחד, שבו ניתן יהיה לבצע את העיון בצורה מכוונת ונאותה, כאשר פקיד מיוחד ימונה לטיפול בנושא זה. לדבריהם, קביעת כללים מנחים וברורים, ימנעו מירוץ של עיתונאים אחר עורכי-דין המלעיזים אותם במידע מגמתי.

7. נציגי האגודה לזכויות האזרח היפנו לבג"צ 5642/93, האגודה לזכויות האזרח נ' השופטת אור ואח', שהגישו בנושא זה ולשיעונים שפירטו בו.

טענתם היא, בקליפת אגוז, כי יש לשים את הדגש על עקרון הפומביות שיש לו חשיבות מירבית בחברה דמוקרטית. לעקרון זה שני היבטים: ראשית

מדינת ישראל - בתי המשפט

- קיום הדיונים בפומבי; שנית - המסמכים, הראיות, הפרטיכלים ופסקי-הדין הם פומביים וניתנים לעיון ולהעתקה על-ידי הציבור. משום כך יש להעביר מן העולם את תקנות הארכיון המיושנות, שעל-פיהן מוסדר נושא העיון כיום, שכן הן סותרות עקרונן לה.

בהקשר זה השמיעו נציגי האגודה את טרונותם על הקשרים הרבים הניצבים בפניהם, שעה שהם מנסים להשיג העתקים של פסקי-דין או מסמכים מתיקי בית-המשפט.

עם זאת יש, לדעתם, למצוא איזון נאות בין זכות הציבור לדעת ולזכות העיון בכל מסמך שאינו חסוי, לבין ההגנה על צינעת-הפרט והטלת איסורים לגבי מסמכים הצריכים להיות חסויים, כגון: מסמכים רפואיים, מסמכים הקשורים בעניינים שבצינעת-הפרט וכיו"ב.

נציגי המועצה הלאומית לשלום הילד ציינו, כי מצד אחד - יש להגן על הקטינים מחשיפת פרטים עליהם, אך מצד שני - יש חשיבות לחשיפת פרטים בציבור, הן לשם מלחמה בתופעה מסוימת והן משום שחשוב שתהיה מודעות רבה יותר למתרחש בין כותלי בית-המשפט לנוער.

כמו-כן הדגישו את הצורך בהבחנה בין עיון לפרסום, לגבי גופים שמטרתם רק לצרכי לימוד ומחקר, ואת החשיבות בהפרדה בכל תיק בין חומר פומבי לחומר שאין לפרסמו.

כבי השופטת רוטלור ציינה אף היא, כי מן הראוי לקבוע פתרונות מסוימת, הדרגתית, של ההליכים בבית-המשפט לנוער, ולפרסם מיקבץ פסקי-דין של בית-משפט זה.

גם פקיד הסעד ונציגי משרד העבודה והרווחה ציינו, כי יש מקום לפרסם באיסור הכולל של פרסום לגבי ההליכים בבית-המשפט לנוער, אך, מאידך גיסא, אין מקום להתרת פרסום גורף, אלא יש לבחון כל מקרה על-פי נסיבותיו, על-ידי ועדה בהרכב של שופט, קצין מבחן ופקיד סעד.

8. נציגי האקדמיה נחלקו בהשקפותיהם בסוגיה הנדונה. פרופ' מן גורס, כי בראש ובראשונה חייבת להיות רגישות לצינעת-הפרט, ומשום כך יש

מדינת ישראל - בתי המשפט

לצמצם את הגישה לתיקי בתי-המשפט ולמנוע חיטוט עיתונאי בהם. לדעתו, אין להתיל את עקרון הפומביות על העיון, אלא המבקש לעיון צריך להצביע על טעם מוצדק להתרת העיון. לעומת זאת ראוי לאפשר עיון מירבי לאנשי מחקר ולקבוצ לשם כך הסדרים מיוחדים, בכפוף לתשלום אגרות מתאימות.

לעומתו, ההשקפה של ד"ר סגל היא, כי יש להתיר עיון מוחלט בכל המסמכים, שכן עבודת השופט צריכה להיעשות לאור השמש, כשההליך השיפוטי "חשוף בצריח" ונתון לביקורת. שלילת העיון ראוי לה שתיעשה במקרים חריגים, לשם מניעת פגיעות קשות, וזאת בהחלטה שתישען על טעמים מיוחדים.

9. פרקליטת המדינה מסכימה, כי אין נגישות מספקת לחומר הצריך להיות פומבי, ואולם, לגבי הגשת כתב-אישום ראוי שהפרסום יושהה עד שהנאשם יקבלו, כדי שלא יימצא נאשם למד על-כך מתוך קריאה בעתון. לדבריה, אין זה מעשי להודיע לנאשם כזה בזמן אמת על הגשת כתב-האישום, שהרי חלק מהנאשמים מיוצג וחלקם לא.

עו"ד בלס הדגיש כי המידע חייב להיות נגיש לציבור, לאור חוק יסוד: השפיטה וחוק בתי-המשפט, המורים על פומביות הדיון. הצעתו היא, לקבוע ככלל כי תהא נגישות למידע, אלא-אם-כן התיק סגור מכח חוק או שהמסמכים כוללים מידע חסוי על-פי דין אחר. חשוב לקבוע בסוגיה זו כללים ברורים, כדי למנוע החלטות שונות של שופטים שונים בתחום זה. עם זאת יש לתת ת הדעת גם על האיזון הדרוש על-מנת למנוע פגיעה בסודות מסחריים וכלכליים.

לדעת פרופ' רקובר, אין מקום לתת גישה חופשית מוחלטת לתיקים, אלא רק במקרים בהם יש אינטרס ציבורי בעל-משקל, שכן מדובר בחריצת גורלו של אדם. על-פי השקפתו, יש הבדל רב בין דיון פומבי ונוכחות באולם המשפטים לבין פרסום המוני בעיתונות, המופץ בקרב כלל הקוראים.

10. לבסוף יש לאזכור עוד את דבריו של מנכ"ל משרד הבריאות, פרופ' מ' שני, כי אף שעלול להיגרם נזק רב מחשיפת חוות-דעת רפואיות, גם לנוגע בדבר עצמו, הרי, מאידך גיסא, מצויים מקרים בהם שובת הציבור מחייבת

מדינת ישראל - בתי המשפט

דווקא את פרסום המידע. דא עקא שחרף הבטחתו להביא בפני הועדה הצעות
בוהלות בתחום זה, לא מומש הדבר עד עצם כתיבת הדו"ח.

11. נוסף לעדויות האמורות, הוגשו לוועדה מזכרים וחומר כתוב רב,
לרבות חוות-דעת של כב' השופטת רוטלוי, כב' השופט ד"ר ע' מודריק
(הדוגל בגישה השמרנית, לפיה יש להתנגד לפרסום שאינו מבוסס על נוכחות
באולם במהלך המשפט, ויש להמציא טיוטת הידיעה שרוצים לפרסמה לדובר
בית-המשפט), האגודה לזכויות האזרח, המועצה הציוברית להגנה על
הפרטיות, מזכר על נוהגי העיון בבתי-הדין הצבאיים, מאמרים בנושא זה
וחומר השוואתי לגבי המצב בארה"ב, בבריטניה, בגרמניה ובקנדה, וכן
הערות בכתב של נשיא בית-המשפט.

המצב החקיקתי הקיים

12. ההסדר החוקי הקיים לגבי עיון בתיקי בתי-המשפט מצוי בתקנות
הארכיון - 1935, תקנות מנדטוריות שאין חולק כי עבר עליהן הכלח.

תקנה 3 לתקנות אלה קובעת כי אפשר להתיר לבני אדם "המעוניינים
באופן ישיר" לעיין חינם בתיק של משפט התלוי ועומד.

לגבי משפטים אזרחיים - מתירים בדרך-כלל עיון רק ל"אדם המעוניין
באופן ישיר" באותו משפט. ואילו לגבי מי "שאינו מעוניין", ניתן להתיר
עיון רק על-יטוד "נימוקים מיוחדים" (לגבי תיקים שבהם ניתן פסק-הדין
עד שנה עובר להגשת בקשת העיון).

לגבי משפטים פליליים - ניתנת בדרך כלל רשות "לכל אדם הנפגע
על-ידי פסק-דין או צו". ואילו לגבי אדם שאינו הנפגע, רשאי שופט, לפי
שיקול דעתו, להתיר עיון, מסיבות שיפרטן בצו, ויצוירן אם מותר לו
לערוך רק בפסק-הדין או גם במסמך אחר.

תקנה 4 מציינת, כי עיון ברשימות המשפטים ייעשה על-פי פניה
בעל-פה למזכיר הראשי.

מדינת ישראל - בתי המשפט

תקנה 7 מעניקה היתר עיון לעו"ד על-ידי שופט, לאחר הגשת בקשה ותשלום אגרה, בענין "נקודה של חוק".

תקנה 3א' קובעת, כי מנהל בתי-המשפט רשאי להתיר עיון שלא לפי הוראות התקנות 3 ו- 7, בתנאים שייראו לו, אך היתר כזה אין בו כדי להרשות עיון בתיקים שהעיון בהם נאסר או הוגבל על-ידי בית-המשפט.

13. בהתאם לסמכותו על-פי תקנה 3א' הנ"ל, הוציא מנהל בתי-המשפט דאז, השופט אירוזנברג, מתחת ידיו "היתר עיון", וזאת ביום 15.2.1959.

ההוראות החשובות לענייננו מצויות בסעיפים 1, 3 ו- 4 לאותו היתר.

סעיף 1 מורה כי רשאי לעיין בתיקי בית-המשפט רק "עיתונאי מוסמך", קרי - עיתונאי המחזיק בתעודת עיתונאי מטעם לשכת העיתונות הממשלתית.

סעיף 3 קובע כי העיון יותר רק "משהחל הליך בישיבה פומבית של בית-המשפט והארכיון נוגע לדברים שנעשו או נשמעו בפומבי כאמור" (כתבי-הטענות יראו כ"נוגעים").

סעיף 4 מתירחס לתיקי בג"צ ומציין כי העיון בתיק בג"צ יותר משניתן צו על תנאי, אף אם לא ניתן בישיבה פומבית של בית-המשפט.

14. תקנות הארכיון וההיתר האמורים הם המסגרת החוקית הקיימת, שלאורה מוסדר העיון בתיקי בתי-המשפט. כולר עלמא לא פלוגר, כי הגיעה העת לבטלם ולהמירם בהסדר חקיקה שיתאמו את רוח הזמן ואת השינויים הרבים שחלו מאז צאתם לאור העולם ועד עתה.

נקודת-המוצא המונחת ביסוד תקנות הארכיון הינה, כי הכלל הוא שהעיון אסור, אלא-אם-כן הותר בהתקיים נסיבות מוגדרות. גם לגבי בעלי-הדין עצמם, שלכאורה אינם נתונים למגבלות פורמליות, אין העיון בבחינת זכות ברורה ומוחלטת (ראה לשון תקנה 3(ב)), לפיה "בדרך כלל אפשר להתיר...". קל וחומר, שלגבי אחרים אין זכות מוקנת כזו.

מדינת ישראל – בתי המשפט

"בעלי-ענין אישי" זקוקים ל"היתר עיון", אותו ניתן לקבל על-פי בקשה מתאימה, אשר ההיעדרות לה נתונה לשיקול-דעתו של השופט. ואילו "בעל-ענין ציבורי" זקוק אף הוא ל"היתר עיון", שניתן לקבלו על-פי בקשה למנהל בתי-המשפט, כאשר לגבי עיתונאים בלבד קבוע ההסדר שבהיתר הכללי משנת 1959, ואילו לגבי גופים אחרים, כגון: עורכי-מחקרים, אגודות-ציבוריות בעלות-ענין וכיו"ב, נתון הדבר לשיקול-דעתו של מנהל בתי-המשפט מכח תקנה 3א' הנ"ל. מצב זה אינו עולה בקנה אחד עם עקרון הפומביות המעוגן בחוק יסוד: השפיטה וסעיף 68 לחוק בתי-המשפט.

ברי, שהנחת היסוד שצריכה להנחות כל רפורמה בתחום זה הינה, כי ראוי שזכות הפומביות תחפוף את זכות העיון, ולא יתכן פצב שבו ניתן יהא לעקוף את עקרון הפומביות על-ידי איסור עיון בתיקי ומסמכי בית-המשפט:

עקרון חופש המידע ופומביות הדיון הינו מעקרונות היסוד של מדינה דמוקרטית, אף שייחכנו מקרים בהם גובר אינטרס חשוב אחר על אינטרס פומביות הדיון. לשם כך נקבעו הוראות חוק לגבי דיון בדלתיים סגורות (ראה: ע"א 2907/90, מירלמן נ' זרו ואח' - טרם פורסם). סמכותנו שלנו הוגבלה לסוגיית העיון לבדה ולא לבחינת המקרים בהם ראוי להודות על דיון בדלתיים סגורות או על איסור פרסום.

15. הקשיים המתעוררים לנוכח המצב התחיקתי הקיים, הם שהביאו לשורת נסיונות לבחינה מחודשת של הנושא ולהעלאת הצעות לניסוח היתר עיון חדש, וזאת החל בשנת 1986, שעה שהנשיא שמגר הציע נוסח חדש של ההיתר וקיבל הערות נשיאי בתי-המשפט ומנהל בתי-המשפט להצעה זו, וכלה ב-1990, עת הוקמה ועדת ולנשטיין.

הבעיות המעוננות פתרון וההצעות לפתרון

16. (א) כפי שצויין, יש לעגן את זכות העיון בחקיקה חדשה, שתבטל את תקנות הארכיון ותניח ביסודה את ההכרה בחפיפה שבין עניינים הנדונים בפומבי לבין זכות העיון בהם. הרינו -

מדינת ישראל - בתי המשפט

9

הנחת היסוד חריבת להיות, כי כל מה שלא נאסר לפרסום על-ידי בית-המשפט מכח הסמכויות הקבועות בחוק (דיון בדלתיים סגורות, צו איסור פרסום, חומר חסוי על-פי דין), יהא מותר לעיון ללא הגבלה. חופש העיון צריך להשתרע לא רק על הדיון הפומבי ופסקי-הדין, אלא גם על הפרטיבלים והמסמכים הכלולים בתיק (השווה: בר"ע 176/86, פלונית נ' פלוני, פ"ד מ(2), 497, 499 - 500). כמו-כן תהיה זכות עיון בלתי-מוגבלת בספרי הרישומים של התיקים הנכנסים ("ספר היסוד"). הקושר נעוץ בצורך לקבוע איזון בין זכות הציבור לדעת ולקבלת מידע מהיד ושומף, המסופק לו כשירות חשוב ויעיל על-ידי כלי-התקשורת, לבין ההגנה על צינעת-הפרט. חקיקה חדשה זו תבוצע על-ידי התקנת תקנות עיון בתיקי בתי-המשפט, מכח חוק בתי-המשפט (נוסח משולב).

(ב) התרת זכות העיון הנרחבת, עלולה לגרום לכך שהמעין יגיע גם לחומר חסוי המצוי בתיק, אם במקרה של איסור פרסום חלקי ואם במקרה של מסמכים חסויים אחרים, שכן במצב הנוכחי פצור החומר כולו בצוותא. על-מנת שניתן יהיה לקבוע זכות עיון, תוך מניעת חריטוט בחומר אסור, חריבת להיות הפרדה מוחלטת בין החומר המותר לפרסום ולעיון לבין החומר החסוי. לפיכך, יש לקבוע הסדרים לגבי איחסון החומר החסוי בכספת או בתיק סגור ונפרד. בתנאים אלה אפשר להבטיח זכות עיון לכל הציבור, שכן העיון ייעשה בחומר הפומבי בלבד, למעט בעלי-הדין בתיק שיהיו רשאים לעיין גם בחומר החסוי שבו, אלא-אם-כן ייקבע אחרת על-ידי בית-המשפט, מטעמים מיוחדים.

(ג) החומר החסוי יכלול כל חומר בתיק בית-משפט שהדיון בו מתנהל בדלתיים סגורות, או שלגביו ניתן צו איסור פרסום, תיק בית-משפט שהוגשה בו בקשה לשמיעתו בדלתיים סגורות - עד למתן החלטה בבקשה, תיק בית-המשפט בענייני אישות, צווי-ביניים וסעדים זמניים, שניתנו במעמד צד אחד ושרם נמסרו לצד שכנגד וכן חוות-דעת רפואיות, תסקירים ודו"חות של משרד הרווחה או לשכות הסעד ותסקירי שירות המבחן למבוגרים ולנוער.

מדינת ישראל - בתי המשפט

10

לגבי הגשת כתב-אישום - אין הצדקה לקבוע השהיית העיון עד שהכתב יימסר לנאשם, שהרי בדרך כלל אין הגשת כתב-האישום מהווה הפתעה לנאשם.

גם לגבי בקשות בתחום הכלכלי, כגון: בקשות לפירוק או כינוס נכסים - דעתנו היא, כי אין הצדקה למניעת עיון ופרסום, לנוכח השירות הרב לציבור שיש במידע הנמסר לו בעניינים אלה.

לגבי צווי-ביניים וסעדים זמניים - יש לקבוע מועד מצומצם מאז הגשתם, שבו יהא איסור עיון ופרסום ולאחריו לא תהא כל מניעה לכך.

(ד) לגבי זכות העיון לעיתונאים ביחס לחומר הפומבי - אין להבדיל ביניהם לבין הציבור בכללו. הקושי נעוץ לגבי מקרים בהם מבקש עיתונאי לעיין בחומר חסוי, כגון: במקרה בו יש בכוונתו לבקש ביטול צו איסור פרסום, ולשם כך רצונו לדעת את פרטי החומר החסוי. היתר כזה הינו חריג שיש להיעתר לו במשורה ובנסיבות מיוחדות. מן הראוי שבקשה להיתר כזה תוגש לנשיא בית-המשפט או לסגנו, וכי ההיתר יינתן מטעמים מיוחדים. יש לעיין כי אין בכוונתנו ואין זה בסמכותנו לקבוע כללים לגבי מקצוע העיתונאות והבאים בשעריו. קביעת מגבלות בעניין זה יתכן ולא תעלה בקנה אחד עם עקרונות חוק יסוד: חופש העיסוק. לענייננו, יש להציב רק סריג טכני, לפיו יציג העיתונאי תעודת עיתונאי או אישור מהעיתון בו הוא מועסק.

(ה) זכות העיון לחוקרים ולגופים ציבוריים - אף כאן אין מקום להבחנה בכל הנוגע לעיון בחומר הפומבי. ודאי שיש להקל על אנשי מחקר ונציגי גופים, כמו: האגודה לזכויות האזרח, המועצה הלאומית לשלום הילד ודומיהם, בכל הנוגע לנגישות לתיקי בתי-המשפט ולמסמכים הכלולים בהם. הבעיה, בדומה להיתר העיון לעיתונאים, מתעוררת לגבי בקשות לעיון בחומר חסוי, שהרי עיון בחומר זה הוא לעיתים קרובות חיוני לשם עריכת המחקר, או לשם קיום ביקורת ממשית על ההליך

מדינת ישראל - בתי המשפט

השיפוט. במקרים כאלה יש למצוא הסדר שיאפשר גישה גם לחומר זה, תוך הבטחת שמירת הסודיות ומניעת זיהוים של בעלי-הדין. הסדר זה צריך להיות על-ידי הגשת בקשה מיוחדת, שתבהיר את מטרת המחקר או הבדיקה וחשיבותם הציבורית. מספר החוקרים שיבדקו את החומר יהיה מצומצם, ובמקרים מסויימים יודשה לעיין רק החוקר הראשי, ומסירת המידע תיעשה רק במידה הנדרשת לענין ותוך הימנעות מירבית מחשיפת זהות הנוגע בדבר (בעל-דין או עד).

(ד) פסקי-דין - יש חשיבות רבה לקיום נגישות מירבית לפסקי-הדין. לפיכך, יש לרכז את כל פסקי-הדין הניתנים בכל בית-משפט במקום הפתוח לעיונו של הקהל, וכל אחד יוכל לעיין בהם ללא בקשה מיוחדת וללא עיכובים. יש כמובן להקפיד על-כך שאם פסקי-הדין כולל פרטים חסויים, הם יימחקו כדי למנוע עיון בהם.

(ה) סוגיית העיון משיקה במקרים רבים לסוגיית הפרסום. ועדה זו הוסמכה לדון אך ורק בתחום העיון ולא בסוגיית הפרסום, ולפיכך תצטמצם בכך בלבד, בלא לחרוג מסמכויותיה. התחום היחיד שאליו התייחסנו, למרות היותו כלול בסוגיית הפרסום, הינו השאלה של מניעת פרסום בתקופות-ביניים, קרי - התקופה שמהגשת כתב-אישום ועד למסירתו לנאשם, הגשת בקשות בתחום הכלכלי-מסחרי, כגון: בקשות לפירוק, כינוס נכסים וכד', ובקשות למתן סעדים זמניים.

(ו) ראוי לקבוע בחוק, כי אין במתן זכות העיון כדי להכשיר פרסום שהינו אסור על-פי חיקוק או על-פי צו בית-משפט.

(ז) צילומים - מן הראוי לקבוע הסדר לפיו ניתן יהיה לצלם באולם בית-המשפט עד לתחילת הדיון, בלא צורך בהיתר מיוחד, תוך הקפדה על שמירת הסדר. רשות בית-המשפט תיודש רק לצילום במהלך הדיון. הסדר זה ייקבע על-ידי הכנסת תיקון שתאים בסעיף 70(ב) לחוק בתי-המשפט.

מדינת ישראל – בתי המשפט

12

(י) יש לקבוע בתקנות החדשות שורת הסדרים לביצוע נאות של העיון בתיקי בתי-המשפט, במטרה לשפר וליעל את השירות הניתן בתחום חשוב זה, כגון: עיון בחדר מיוחד שיועד לכך, עיון רק בנוכחות פקיד בית-המשפט, החתמת המעניין ביומן רישומי העיון תוך פירוט יום ושעת העיון והעיתון או הגוף שהמעניין מרצה, הפרדת החומר החסוי, שעות עיון סבירות, הקפדה על רישום בדבר איסור פרסום מלא או חלקי (אם חלקי - תיאור מדויק של החומר החסוי) על כריכת התיק, אגרות, בנסיבות אלה מן הראוי שיוקצה פקיד מיוחד, שיהיה כפוף למזכיר בית-המשפט, לשם טיפול בנושא העיון.

(יא) לאור העדויות והחומר שהובאו בפנינו, אנו ממליצים כי יוקם חדר תקשורת בכל בית-משפט חדש או בית-משפט שישופץ, וכן סידור מיוחד למקום ישיבת העיתונאים באולם בית-המשפט. כמו-כן מובעת המלצתנו להסדה הדרגתית של איסור הפרסום על פסקי-דין של בתי-המשפט לנוער, תוך המשך איסור הפרסום על זהות המעורבים.

ראוי להדגיש, כי עצם אי-הנוחות או קשרי תקציב, אין די בהם כדי לשלול את זכות העיון, שאין חולק לגבי חשיבותה וחיוניותה להבטחת השמירה על עקרון הפומביות בפדינה דמוקרטית.

לאור האמור, אנו מגישים בזאת את הצעתנו לתקנות העיון בתיקי בתי-המשפט, המיועדים להסדיר סוגיה זו ברוח המלצות דלעיל ולהחליף את תקנות הארכיון, וכן הצעה לתיקון סעיף 70(ב) לחוק בתי-המשפט ונוסח משולב, לענין הצילומים בין כותלי בית-המשפט.

מדינת ישראל - בתי המשפט

13

הצעה לתקנות העיון בתיקי בתי-המשפט התשנ"ד - 1994

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 82 ו- 140 לחוק בתי-המשפט (נוסח משולב) התשמ"ד - 1984 ובתוקף שאר הסמכויות הנתונות לי לפי כל דין, אני מתקין תקנות אלה:

1. הגדרות

בתקנות אלה -

"בית-משפט" - כל בית-משפט שסמכות שפיטה נתונה בידיו, כהגדרתו בחוק יסוד: השפיטה.

"שופט" - שופט של בית-משפט כאמור ולרבות רשם.

"נשיא בית-משפט" - לרבות סגן-נשיא.

"מזכיר בית-משפט" - מי שממלא תפקיד זה בתוקף מינוי קבע או מינוי לסני וכך מי שהמזכיר האציל לו סמכויות בכתב לצורך ביצוע הוראות תקנות אלה.

"עיון בתיק" - לרבות העתקת תוכנו, בשלמותו או בחלקו, בכתב, בדפוס או באמצעי אלקטרוני, באמצעות הקלטה או בכל דרך אחרת.

"פרסם" ו"פרסום" - כהגדרתם בסעיף 2 לחוק העונשין, תשל"ז - 1977.

"תיק בית-המשפט" - לרבות תיק אזרחי ותיק פלילי, מרגע שנרשם ביומן התיקים במזכירות בית-המשפט, בין שנקבע בו מועד לדיון ובין שלא נקבע וכולל פסקי-דין, החלטות, כתבי-טענות, כתבי-אישום, פרטיכל הדיונים, בקשות מכל סוג שהוא, תיקי המרצה, מוצגים וכל מסמך המצוי בתיק. אולם, רשימות של שופט הנמצאות בתיק ואינן חלק מהפרטיכל, יוצאות מכלל זה.

"עיתונאי" - מי שמחזיק בתעודת עיתונאי כלשהי, ישראלית או זרה, או באישור מהעיתון בו הוא מועסק.

מדינת ישראל - בתי המשפט¹⁴

"גוף ציבורי" - לרבות מוסד אקדמי, גופי מחקר או גוף שמטרתו קידום ושמירת זכויות הציבור שכל מיין וסוג שהוא.

2. עיון בתיקים

(א) מותר לכל אדם לעיין ברשימת התיקים בכל בית-משפט.

(ב) מותר לכל אדם לעיין בתיק בית-משפט, אלא אם נאסר העיון בתוקף צו בכתב מאת שופט, או על-פי הוראת חוק, או כשהדיון מתנהל בדלתיים סגורות, או ניתן לגביו צו איסור פרסום, אם אם הוגבל העיון על-פי האמור באחת ההוראות שבתקנה 3 להלן.

3. הגבלת העיון

מזכיר בית-משפט או מי שפועל מכוחו, לא יאפשר עיון בתיק בית-משפט, זולת לבעל-דין או לבא-כוחו וזולת המקרים המנויים בתקנה 4 להלן, במקרים הבאים ולגבי החומר המפורט להלן:

(א) בקשות לצווי-ביניים במעמד צד אחד - אלא לאחר שעברו 3 ימים מיום הגשת הבקשה.

(ב) תיק בית-משפט בענייני אישות ובענייני עזבונו.

(ג) תיק בית-משפט בענייני אימוץ.

(ד) חוות-דעת רפואיות.

(ה) תסקירי שירות המבחן למבוגרים ולנוער.

(ו) תסקירים ודו"חות של משרד הרווחה או לשכות הסעד.

(ז) תיק בית-משפט שהוגשה בו בקשה לקיום הדיון בדלתיים סגורות, כל עוד לא ניתנה החלטה בבקשה.

מדינת ישראל - בתי המשפט

15

4. עיון לעיתונאי ולגוף ציבורי

(א) נשיא בית-משפט ראשי להתיר עיון לעיתונאי ולגוף ציבורי, גם בתיק בית-משפט שהדיון בו מתנהל או התנהל בדלתיים סגורות, או שניתן לגביו צו איסור פרסום, או שהעיון בו נאסר בתוקף צו בכתב מאת שופט, או אם הוגבל העיון בו על-פי האמור באחת ההוראות שבתקנה 3. היתר זה יינתן מטעמים מיוחדים שיירשמו.

(ב) החלטת נשיא בית-משפט, כאמור בתקנת-משנה (א), תינתן על-פי בקשה בכתב שתוגש על-ידי העיתונאי או נציג הגוף הציבורי, ובה יפרט המבקש את מטרת העיון וינמק את הצורך בהתרת העיון. בהחלטה המתירה את העיון ניתן להגביל את מספר המעריכים בתיק ולקבוע כל תנאי או הסדר הדרושים לשם מניעת זיהוי בעלי-הדיון ושמירה על צינעת-הפרט.

5. סדרי העיון

(א) מזכיר בית-משפט יהיה אחראי להפרדת החומר שלגביו קיים איסור או הגבלת עיון, ושמירתו בתיק נפרד וסגור. כמו-כן יהיה אחראי לרישום צו איסור פרסום מלא או חלקי על כריכת התיק, ובמקרה של איסור פרסום חלקי - לרישום היקף האיסור.

(ב) מזכיר בית-משפט יאפשר עיון כאמור במקום הולם שיקצה לשם כך לפי ראות עיניו, ובלבד שהעיון ייעשה במזכירות בית-המשפט.

(ג) העיון בתיק בית-משפט ייעשה אך ורק בנוכחות פקיד בית-משפט.

(ד) מזכיר בית-משפט ייענה לבקשת עיון במהירות ראויה וסבירה ויקבע שעות עיון סבירות.

(ה) לגבי כל עיון ייעשה רישום ביומן, שבו יפורטו יום ושעת העיון, שמו המלא של המעריך, ובמקרה של עיתונאי או גוף ציבורי - שם העיתון או הגוף הציבורי אותו הוא מייצג. כמו-כן יחתום מבקש העיון על הטופס שבתוספת לתקנות אלה,

מדינת ישראל - בתי המשפט

16

אשר ירשאר בודי מזכיר בית-המשפט עד תום העיון.

(ג) לבהשת מבקש, יספק לו מזכיר בית-המשפט עותק מאושר או תצלום של עותק מאושר של פרטיכל הדיון או של פסק-הדין או ההחלטה שבתוק בית-המשפט, שלא נאסרו לעיון או לפרסום.

תמורת עותק מאושר או תצלום עותק מאושר, כאמור, ישלם המבקש אגרה בשיעור של 2 ש"ח לכל עמוד. סכום האגרה יותאם ב- 1 ביולי לכל שנה בשיעור העליה במדד המחירים לצרכן שפירסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לחודש אפריל של אותה שנה.

כמו-כן ישא המבקש באגרת עיון בסכום קבוע, כפי שיקבע מפעם לפעם.

6. איסור פרסום

אין במתן זכות עיון כדי להכשיר פרסום האיסור על-פי חוק או על-פי צו של בית-משפט.

7. ביטול

תקנות הארכיון 1935 - בטלות.

דוד ליבאי, שר המשפטים

מדינת ישראל - בתי המשפט

תוספת

טופס
(תקנה 5(ה))

טופס התחזירות של מעירן בתיק בית-משפט

אני הח"מ מרחוב

ב- מטעם (עיתון, גוף ציבורי)

מאשר בזאת כי קיבלתי לעיון את תיק בית-משפט שמספרו

ומתחייב/ת להחזירו בשלמותו ובמצב תקין כפי שקיבלתי. כמו-כן אני

מצהיר/ה כי ידועים לי העונשים הצפויים בחוק אם אפרסם מתוך התיק

פרטים שפרסומם אסור, בתוקף הוראה שבדין או צו של שופט.

היום

חתימה

מדינת ישראל - בתי המשפט

18

הצעה לתיקון חוק בתי-המשפט (נוסח משולב), התשנ"ד - 1994

בסעיף 70(ב) לחוק, לאחר המילים "באולם בית-המשפט" יתווספו
המילים: "במהלך דיון משפטי".

יהושע גרוס, שופט
רו"ר הועדה

זכריה גרנוסר

אתי אשד

גבריאל שטרסמן, שופט

מדינת ישראל - בתי המשפט

19

דעת מיעוט

הנחת היסוד עליה השתיתו חברי הנכבדים בוועדה את הרפורמה שהציעו בנושא זכות העיון בתיקי בית-המשפט הינה, כי קיימת חפיפה בין עקרון פומביות הדיון לבין זכות העיון. משום שעל-מנת שהצדק ייראה, כל מה שמובא בפני בית-המשפט צריך להיות גלוי, נגזר לדעתם, שכל מה שהוצג בדיון הפומבי מכאן ולהבא צריך להיות פתוח לעיון הכלל, ללא הגבלה. יתר-על-כן, פתיחת שערי ארכיון בית-המשפט לציבור, וככל שהדבר אפשרי - ובלא לפגוע במה שבית-המשפט החליט למנוע את פרסומו - תגביר את הביקורת הציבורית הנחוצה על ההליך השיפוטי. לפיכך, מוצע להסיר כל מגבלה טכנית, שמונעת ממני שאינו יכול להיות נוכח בשעת המשפט, מלקבל מידע מתיק בית-המשפט, ובפרט מעיתונאים, כדי שלא ניתן יהיה לעקוף את עקרון פומביות הדיון.

תפריסה זו וההנחה שביסודה, אינם נראים בעיניי. לדעתי, יש להבחין בין עקרון פומביות הדיון ובין זכות העיון. עקרון פומביות הדיון בא להבטיח את תקינותו של ההליך השיפוטי. כדי שהוא יקורים כדת וכדין, הוא צריך להיערך, הלכה למעשה, בגלוי לעיני הציבור. לעומת זאת, זכות העיון היא תנאי הכרחי לביקורת ציבורית לאחר המעשה השיפוטי - בנוסף לערעור - ונגזרת מהזכות לחופש המידע. אין מקום להסיק, לדעתי, מכך שדברים שנמסרו בדיון פומבי, ובפני מוסד ציבורי, יש לראותם כדברים שרצאו מרשות הפרט והפכו למידע שהוא נחלת הכלל. כביכול, משום ש"כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא ... חברך אית ליה וחברא דחברך אית ליה" (= כל דבר שנאמר בפני שלושה ... [חזקה שהתפרסם ברבים] משום שיש חבר לחברך, ולחבר חברך יש חברך) - כלומר, שדברים שנמסרו בבית-המשפט יש לראותם כאילו נתגלו ברשות הרבים, מן הראוי לאפשר לכל מי שלא היה נוכח בשעת מעשה לדעת עליהם, על-ידי עיון בתיק בית-המשפט ודיווח עליהם בעיתון.

לדעתי, מידע שפרט מוסר לבית-המשפט, כבעל-דין או כעד, מיועד לכך שבית-המשפט יוכל להכריע את הדין בענייניו של הפרט עם הזולת או עם הרשות. אין לומר כי כתוצאה מכך שהפרט נזקק או חוייב לבוא לבית-המשפט ולמסור בפומבי מידע, שמכאן ולהבא מידע זה צריך להיות גלוי לעיני כל. לא כל שכן מידע שנוגע לפרטיות או לצינעת-חירו של אדם, שנמסר בדיון לצורך המשפט, אינו הופך למידע ציבורי שבטלה לגביו זכות היסוד הקבועה בסעיף 7(א) לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

מדינת ישראל - בתי המשפט

20

אדגים את הדברים בשלוש דוגמאות - ובמקרים שאין לגביהם מקום לאיסור פרסום - של פגיעה בתובע, בנתבע או בעד. האם פרטים על הכנסותיו של מי שנפגע בגופו בתאונה בתביעה לפיצויים, הם מידע שזכות כל הציבור לדעת אותו? האם דברים שהם בגדר לשון הרע כלפי הנתבע שכלולים בכתב-התביעה, ואשר לפי ההלכה הפסוקה חל עליהם הכלל של פומביות הדיון, יורשו להתפרסם ברבים בתוספת הבהרה "טרם הוגש כתב-הגנה" (די להזכיר בהקשר לכך את פרשת משפט הגירושין של Firestone). האמנם מי שממלא את חובתו להעיד, וואים אותו כמי שנדרש לכך שכל מה שיוודע עליו בחקירת שתי וערב יובא לידיעת הכלל.

אכן, הביקורת הציבורית על ההליך השיפוטי היא מאושרת הצדק, אולם אין בעקרון פומביות הדיון כדי לפטור אותנו מלתחום את הגבול בין חופש המידע מכאן, ובין זכות לפרטיות ולצינע-חירו של האדם מכאן. וכאשר שניהם אינם עולים בקנה אחד, לדעתי, יד השניה על העליונה. זאת לא רק משום שהזכות לפרטיות הינה, כאמור, זכות יסוד במשפטנו, בעוד שהזכות לחופש מידע עדיין אינה זכות מוכרת בחוק, אלא משום שכלל המוסר הקנטיאני, שהאדם הוא תכלית לעצמו ואינו אמצעי לסיפוק צרכיו של פרט אחר, חל גם על צרכי החברה.

נראה לי, כי מן הראוי להחיל על סוגיית העיון בתיקי בתי-המשפט את ההלכה שקבע הרמב"ם: "והמספר דברים שגורמים, אם נשמעו איש מפי איש, להזיק חברו בגופו או בממונו ואפילו להצר לו או להפחידו (אף על-פי שהוא אמת), הרי זה לשון הרע. ואם נאמרו דברים אלו בפני שלושה, כבר נשמע הדבר ונובע ... אין בו משום לשון הרע. והוא שלא יתכוון להעביר בקול ולגלותו יותר" (משנה תורה, הלכות דעות, ז', ז'). כלומר, שגם פרסום דברים שהם בחזקת ידועים לרבים, על-פנת להביאם לפרסום נוסף, יש בהם משום לשון הרע. למעט, כמובן, אם כן יש צורך לגלותם כדי להביאם לפני בית-המשפט או כדי ללמוד ולתקן דבר לתועלת הפרט או החברה.

משום שדעתי לא התקבלה על דעת חברי בוועדה, איני רואה מקום להציע את שרצוי לשיטתי לנקוט למעשה בענין הגישה לתיקי בתי-המשפט והעיון בהם. אולם, מוצא אני לנכון לצייין, כי במדינות שונות לא מוכרת הזכות לעיון באופן חופשי בתיקי בתי-המשפט (לדוגמא בגרמניה), ומי שמבקש לעיון בהם צריך לפנות לבית-המשפט ולנמק את בקשתו.